This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

3 2044 103 242 004

152
24

52
24
50

39
n.s.

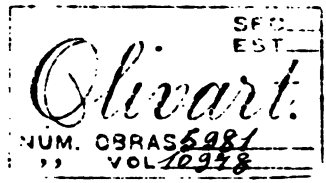

RÖDA KORSET

ENLIGT

KONVENTIONERNA

AF

RIKARD KLEEN

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

19.6.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1906

Innehåll

Sid.

Fältsjukvårdens rättshistoriska utveckling samt Röda korsets och konventionernas tillkomst och grunder 5

Konventionernas iakttagelse och efterlefnad under krigen efter Röda korsets instiftelse 36

Nuvarande reglering:

Grundval för fältsjukvårdens organisering 59
Sjukvårdsanstalterna 63
Sjukvårdspersonalen 66
Sjukvårdsmaterielen 67
Hjälp genom infödingar och främmande 69
Fältsjukvårdens utmärkande tecken 72
De sårade, de sjuka och de skeppsbrutna 75
De döda 79
Åtgärder för konventionernas efterlefnad 81

Bihang: I. *1864 års Genèvekonvention* angående lindring i krigets onödiga hårdheter och förbättring af sårade militärers öde i fält (upphäfd) 89
II. *1868 års Tilläggsartiklar* (icke ratificerade) . . 91
III. *1899 års Haagkonvention* angående de uti Genèvekonventionen innehållna grundsatsers tillämpning på sjökriget 94
IV. *1906 års reviderade Genèvekonvention* angående vård af sårade och sjuka i fält 97

Fältsjukvårdens rättshistoriska utveckling samt Röda korsets och konventionernas tillkomst och grunder

Det fördragsenliga skyddet för krigens sjuka och sårade, grundsatsen att som okränkbara akta dem och deras vårdare, är ingalunda ny och uppstod icke, så som i allmänhet antages, först i och med Röda korsets instiftelse och den första Genèvekonventionens afslutande.

Redan i det forntida Rom predikades aktning för fiendens sårade, och under medeltiden förekomma mellan krigförande parter talrika öfverenskommelser att ömsesidigt icke blott akta hvarandras sårade och dessas skötare utan äfven *vårda* de lidande. Vid den nya tidens ingång och allt sedan hafva krigförande slutit fördrag i syfte att reglera sjukvården för alla de kämpande, utan skilnad på nationalitet, hvilka blifvit på slagfältet försatta ur stridbart skick. Under perioden 1581—1864 förekomma hundratals sådana fördrag, bland hvilka tre af Frankrike slutna, nämligen den 27 juni 1743 med Österrike, den 6 februari 1759 med England och den 7 september 1759 med Preussen, anföras som de märkligaste. De afse både land- och sjökriget. I det sistnämda föreskrifves särskildt *sjukvårdspersonalens*, äfven den fientliga, okränkbarhet och snara hemsändande i fall af kårens tillfångatagande, och sjukhusen på krigsskådeplatsen förklaras för asyler. Åtskilliga af dessa tidiga aftal öfverträffa i klarhet och utförlighet, ja till och med i mildhet, 1864 års Genèvekonvention.

Det oaktadt kunna de på intet vis, ens sammantagna, jämföras med denna i vikt och betydelse. De slötos aldrig i världsomfattande ändamål utan endast med hänsyn till vissa belägenheter och med giltighet blott för ögonblicket i ett föreliggande fall, i synnerhet vid tillfällen af kapituleringar, platsers eller orters uppgifvande, och i närmaste hand emellan öfverbefälhafvarne på krigsskådeplatsen, om än regeringens bekräftelse kunde tillkomma efteråt. Den hufvudsakligen bestämmande bevekelsegrunden var icke väsentligen humanitär utan snarare att söka i ett eget intresse, hvilket endast genom hänsyn för motsidans kunde tillfredsställas.

Icke desto mindre finner man, trots olikheten i syfte och utarbetning, uti dessa föregångare till Genèvekonventionen fröna till de flesta af dennas bestämmelser, småningom och steg för steg utvecklade, med undantag endast af *tecknet*, ty något sådant fans icke före det röda korsets. Det egendomligaste därvid är, att okränkbarheten tillförsäkrades sjukvårdens *personal* långt innan hon stadgades för de sjuka och sårade själfva. För öfrigt följde naturligtvis många brister redan af det världsomfattande motivets frånvaro. Som konventionerna endast voro frukter af tillfället och slumpen, hunno de aldrig bli så kända af trupperna — och än mindre hunno deras grundsatser så genomtränga sinnena —, att bestämmelserna i verkligheten regelbundet iakttogos.

Detta sistnämda förhållande — för hufvudfrågan afgörande — har utan tvifvel mest af allt bidragit till känbarheten af det behof, som vid nittonde århundradets midt utmynnade i världsfördraget och den systematiska reglementeringen. När ett personligt initiativ slutligen frambringade 1864 års stora verk, var detta förberedt genom en mängd impulser under det hos alla nationer trängande behofvet af hjälp för krigens offer. Sålunda stadgades redan under adertonde århundradet

neutraliseringar af fältlasaretter, och ifrån läkarnes sida påyrkades 1820 en allmän mellanfolklig öfverenskommelse därom. Icke ens det humanitära syftet saknade hvarje spår före dess grundläggning i världslagstiftningen. Redan år 1764, alltså jämt ett århundrade före den första Genèvekonventionens tillkomst, påträffas i ett officielt betänkande af generalintendenten för de franska militärhospitalerna dessa för sin tid märkliga ord, röjande Dunants blifvande idé: »Man borde aldrig göra »sjukhusen till föremål för eröfring och de sjuka till före»mål för fångenskap.» . . »En allmän mellanfolklig kon»vention i sådan anda fordras af mänskligheten.»[1] Men dessa enstaka röster förmådde hvarken samla världen kring en enhetlig, af alla stater gemensamt antagen lag med likformig sjukvårdsbehandling, icke heller borga för okränkbarhetens regelbundna iakttagelse i verkligheten utan afseende på nationalitet. Detta framsteg har först i och med Röda korset och Genèvekonventionerna kunnat åstadkommas.

Initiativet därtill är i främsta rummet förtjänsten af en enskild man, Henri Dunant från Genève, född 1828. I frivillig sjukvårdstjänst å den franska sidan närvarande på Lombardiets slagfält under 1859 års fälttåg, såg han där med egna ögon, i synnerhet under slaget vid Solferino, hur tusental af krigets offer skoningslöst i följd af saknaden af organiserad hjälp och vård öfverlämnades åt sina kval och åt döden, oaktadt genom deras lidanden och undergång krigsresultatet icke längre kunde tjänas, sedan de upphört att vara stridbara. Upprörd af detta barbari väckte han efter krigets slut, jämte sina intrycks och tankars framläggande uti en öfver hela världen spridd skrift (*Un souvenir de Solférino*, 1862), planen på frivilliga sällskaps bildande i alla länder och

[1] Se vidare Moynier, *Etude sur la Convention de Genève*, Paris 1870.

deras sammanslutning till en gemensam fältsjukvård, så ordnad, att hvarje krigare, som icke längre vore stridsduglig, skulle behandlas som neutral och i sådan egenskap anses försatt *utom krigstillståndet* samt vara föremål för den rena mänsklighetsplikten, med hvilken uraktlåtenheten att bringa räddning vore oförenlig, väl förståendes under vilkor och på sätt att den hulpne icke kunde återgå i kriget.

Denna idé upptogs och understöddes året därpå af sällskapet *Utilité publique* i Genève, som liktidigt, på förslag och genomförande af sin president, statsrådet Gustave Moynier, bildade den första *mellanfolkliga* föreningen i och för grundande af hjälpkomitéer i de särskilda staterna i ändamål att åstadkomma fältlasaretter och sjukvårdspersonaler till tjänst i krigen och på slagfälten *under neutralitetens skydd.* Dunant och Moynier hänvände sig omedelbart till åtskilliga regeringar. Den förre besökte de europeiska hofven och regeringarne samt lyckades hänföra dem för saken, så att en *förberedande* konferens af 36 ombud ifrån dels regeringar och dels hjälpföreningar sammanträdde i Genève i oktober 1863. Här beslöts organiseringen af de nationella hjälpkomitéerna, och man voterade »önskningar» (*voeux*) om okränkbarhet för de sårade samt fältsjukvårdens personal och materiel, slutligen ett teckens antagande, lånadt ifrån den sweitsiska flaggan men med färgerna omvända. I juni 1864 riktade sweitsiska förbundsrådet till samtliga europeiska och de största amerikanska stater en officiell inbjudning till en mellanfolklig konferens, som sammanträdde i Genève den 8 augusti samma år och inför hvilken ett hufvudsakligen af Moynier utarbetadt förslag framlades. Därur framgick, efter förslagets utsträckning till en neutralisering af all den personal och materiel som tillhörde sjukvården, den första så kallade »Genèvekonventionen» rörande »lindring i kri-

»gets onödiga hårdheter» och »förbättring af sårade mi»litärers öde i fält» (kortare benämd: »*pour l'améliora»tion du sort des blessés dans les armées en campagne*»), undertecknad den 22 augusti 1864 (Bihang I). Hon blef genast antagen af sjutton stater och därefter småningom af samtliga europeiska och allt flera i andra världsdelar. Numera är hon antagen af alla stater som hunnit till en viss grad af kultur, så att detta fördrag, först i sin ursprungliga, så i sin längre fram förnyade form men städse med bibehållande af sitt namn och sitt mål, blef den första mellanfolkliga akt, som någonsin lyckats i en och samma reglering samla och ena hela den civiliserade världen och bli universelt bindande.[1]

Genèvekonventionen af 1864 — hvarigenom de dittills gjorda enskilda försöken till lindring af krigsoffrens lidanden äntligen öfvergingo till formen af ett högtidligt statsfördrag — skyddade krigets sårade och sjuka utan afseende på nationalitet, neutraliserade i verksamhet varande fältlasaretter (*ambulances*) och militärhospitaler — de förra såväl som de senare om de voro *utan militärvakt* (art. 1) och vare sig de bildats af regeringar, sällskap eller enskilda — jämte all deras personal, äfven efter ortens öfvergång i fientligt våld (art. 2—3), fritog i viss mån ifrån krigets bördor och fordrade aktning för de invånare af det inkräktade landet, hvilka upptagit och vårdat sårade, samt stadgade skydd för hvarje enskild boning med sårade (art. 5). En krigfö-

[1] I detta afseende öfverglänste Genèvekonventionen till och med de största dittills kända världsfördragen, i det att icke ens Pariskongressens af 1856 sjörättsförklaring, den eljes mest universella akt, någonsin förmått vinna alla makters, icke ens alla stormakters, underskrifter, vare sig vid sin tillkomst eller genom de efterföljande anslutningarne. Endast i kolonialkrig eller krig i aflägsna världsdelar kan det ännu inträffa, att blott ena parten är bland Genèvekonventionens signatärmakter. Så var fallet t. ex. i 1894—1895 års krig. Japan fylde emellertid konventionens fordringar ehuru Kina icke gjorde det.

rande, i hvars händer sjukvårdspersonal fölle, skulle, om personalen icke ville stanna, draga försorg om hans obehindrade återgång till sin armé (art. 3), och måste då till honom återlämna fältlasaretternas materiel men icke militärhospitalernas (art. 4). I kraft af särskildt aftal kunde fientliga sårade och sjuka genast öfverlämnas till sin arméns förposter. De, hvilka efter sitt tillfrisknande befunnes otjänstbara, *skulle* hemsändas till sitt land, under det att tjänstbara *kunde* hemsändas men blott under vilkor att icke återtaga vapnen i samma krig. Utrymningarne voro, jämte personal, neutrala (art. 6). För såväl dem som fältlasaretterna och hospitalerna blef den utmärkande fanan (hvilken städse borde vara åtföljd af nationalfanan) rödt kors i hvitt fält. Samma tecken stadgades för den armholk (*brassard*), hvilken borde bäras af den neutraliserade personalen. Det skulle utdelas af militärmyndigheten (art. 7). Bibestämmelserna vid konventionens *verkställighet* borde regleras af de krigförande själfva, därvid de måste iakttaga konventionens grundsatser (art. 8).

Sålunda skapade två snillrika och storslagna män icke blott den första reglering i världen, som antagits af alla kulturstater, utan äfven ett humanitärt framsteg i krigen, som är allenastående. Detta framsteg var ofantligt. Den okränkbarhet, som före 1864 endast slumpvis och för ögonblicket hade kunnat komma krigets lidande och icke stridbara offer till del af beräkning och medelst köpslående, blef nu en gång för alla stadgad som *plikt* och *på rättsliga grunder*. Och sjukvården i krig blef systematiskt organiserad samt dessutom underlättad genom skydd åt personal och materiel. Lika mycket, kanske än mera, åstadkom detta verk medelbart, genom den *anda* af mänsklighet och uppoffring, den gensaga mot barbariet och den förbrödring emellan folken, som samarbetet i hjälp och civilisering utan afseende på nationa-

litet och på grundvalen af människosläktets enhet och samhörighet helt naturligt måste utveckla, och som särskildt var egnad att med blygsel slå de krigiska utsväfningar, hvilka städse varit en följd af nationalistisk fanatism.

Redan före denna första Genèvekonventions afslutande hade under perioden 1863—1864 i många af de särskilda stater, hvilka sedan undertecknade fördraget, enskilda sällskap bildats, som under namn af »Röda »korsets föreningar» föresatte sig att under fredstid *förbereda* och *utbilda* den personal och materiel, som i krig skulle komma att behöfvas till sjukvården. Dessa nationella föreningar fortlefde sedan. De lyda samtliga under den i Genève arbetande mellanfolkliga centralkomitén, bildad af Moynier i ändamål att dels sammanhålla de spridda föreningarne i en enhet, dels vara mellanhand och organ för planer och reformer. Tills vidare saknade visserligen dessa föreningar och dit hörande komitéer officiell mellanfolklig karaktär. De förblefvo länge uteslutande inländska och bildade ej ens *tillsammans* någon internationell världsförening, hvaraf de hade kunnat anses utgöra filialer. Men de ställdes under krigstid i förbindelse med de krigförande staternas offentliga fältsjukvård. Och ehuru 1864 års Genèvekonventions ordalag icke tydligt förutsatte de neutrala ländernas sjukvårdspersonal och materiel, öfver hufvud icke någon frivillig sjukvård utom den ögonblickliga lokala, utan endast de krigförandes egna och offentliga, ansågos samtliga föreningar inbegripna i det konventionella skyddet, så mycket hellre som den offentliga sjukvården icke på långt när *kunde* vara tillräcklig för sitt ändamål och alltså icke hade kunnat undvara de enskildas medverkan. Också ökades de frivilliga och privata föreningarne ofantligt och spredo sig öfver hela världen med förgreningar och underafdelningar i det oändliga. För att underlätta

denna samverkan emellan den offentliga och den enskilda sjukvården gjordes försök att ordna den senare under den förra och att fastare organisera de privata hjälpföreningarne med anslutning till statens personal. I de stater, hvarest Röda korsets föreningar hunno den högsta utvecklingen, blef deras ställning reglerad genom inländsk lag. Deras medverkan antogs blott under vilkor af fast anslutning till statens sundhetsmyndigheter och lydnad för dessas anvisningar. De frivilliga fingo tillträde till krigsskådeplatsen endast under vilkor att följa dem ålagda föreskrifter. De måste subordinera under militärmyndigheten för att icke hindra krigsoperationerna. Personalen utgjordes af läkare, apotekare, sjukvaktare, bärare, skötare och sköterskor. Tjänstgöringen fördelades på tvenne afdelningar: den *rörliga* regementstjänsten vid fältlasaretterna och den *fasta* vid militärhospitalerna och utrymningarne. — De frivilliga föreningarne offentliggjorde sina rön och korresponderade genom talrika periodiska skrifter och prässorganer, bland hvilka den förnämsta och centrala var den i Genève utgifna *Bulletin international des Sociétés de secours aux militaires blessés, publié par le Comité international de la Croix-Rouge.*

Det var emellertid klart, att ett sådant verk som Röda korsets icke kunde med ens göras fullkomligt. Också dröjde det icke många år efter den första Genèvekonventionens afslutande, förrän brister i hennes stadganden och oriktigheter i hennes affattning anmärktes. Knapt en enda artikel i 1864 års fördrag befans fullt tillämplig i sitt ursprungliga skick. I synnerhet hade hufvudproblemet, bestående i den kinkiga uppgiften att i möjlig mån förena mänsklighetens fordringar med krigets, blifvit på ett tämligen otillfredsställande sätt löst. Somliga bestämmelser gingo under filantropiens ofta obetänksamma bevekelsegrunder så långt i lindring af krigets hårdheter, att krigsändamålets fordringar lämnades ur räkningen.

Andra åter lämnade tvärtom rum för *onödiga* hårdheter och uppmuntrade de krigförandes utsväfningar. Slutligen saknades klarhet, fullständighet och systematisk uppställning.

Sålunda anmärktes t. ex. med skäl, att stadgandet i art. 1, enligt hvilket den blotta närvaron af en militärstyrka, hur obetydlig som helst, vid en ambulans eller ett hospital, beröfvade dessa hela deras okränkbarhet, kunde göra sjukvårdens berättigade verksamhet om intet samt förse fienden med förevändningar att bemäktiga sig och för sina egna ändamål använda sjukmaterielen, så mycket mera som militärvakt ju ofta behöfves redan för ordningens upprätthållande på platsen och uppsikt öfver förråden. Enligt den bokstafliga lydelsen af art. 1—2 skulle hospitalerna, ambulanserna och transportmedlen förlora sin egen och sin personals okränkbarhet och följaktligen kunna tillintetgöras af fienden, såvida minsta uppehåll i tillförseln och närvaron af de sårade inträdde. Art. 4 tillerkände icke de fasta sjukhusens materiel enahanda oberoende af krigets lagar som ambulansernas, äfven under en annan krigförande, något som icke är lätt begripligt, eftersom af platsens besättning genom fienden väl ingalunda borde eller behöfde följa, att sjukvården beröfvades sin materiel. Förbudet emot materielens bortförande genom den aftågande sjukvårdspersonalen hade varit tillräckligt för det med denna artikel afsedda ändamålet att förhindra materielens behållande af en motståndare till skada för den besättandes sjukvård. Stadgandet i art. 5 om aktning för hvarje boning, som hyser en sårad, var utan tvifvel riktigt. Men något öfverdrifvet syntes däremot det vidare stadgade privilegiet vara, som ifrån *all* inkvartering fritog en invånare, hvilken upptagit (äfven i förfluten tid) några sårade (af hur litet antal som helst), i synnerhet som ju dessa kunde vara återställda, invånaren kunde ega flera boningar och inkvarte-

ringsplatserna kunde tryta. Att till »sitt land» hemsända tillfrisknade men otjänstbara soldater (art. 6) kan ofta vara både svårt och opraktiskt; ty det är icke sagdt att invalidens land är detsamma som det han tjänat, och det ena såväl som det andra kan vara alltför aflägset. Själfva otjänstbarheten, ett oklart och elastiskt begrepp, är för öfrigt lämnad utan närmare förtydligande, men krigshistorien vittnar tillräckligt därom, att ett sådant ingalunda är öfverflödigt. Torstenson vann sina segrar utan att kunna gå på sina ben och i ett kroppsligt tillstånd som fullkomligt väl hade kunnat gifva anledning till beteckningen »otjänstbar». — Slutligen lämnade hela fördraget af 1864 en ofantlig lucka öppen genom att endast reglera sjukvården till lands och icke till sjös.

Denna sista försumlighet var så mycket mindre förlåtlig som förslag ingalunda fattades, hvarken af enskilda ledamöter eller af den mellanfolkliga komitén i Genève, med yrkande på konventionens affattning på sätt att omfatta både land- och sjökrig. Uraktlåtenheten synes nästan vara att tillskrifva den tillfällighet, att Röda korset uppstått ur det upprörande intrycket af ett slag till *lands*. På samma sätt höjdes emellertid snart därefter rop på konventionens utsträckning till sjökriget med anledning af de intryck, minst lika upprörande, som ett slag till *sjös* efterlämnade. Sjöslaget vid Lissa år 1866 blef för tanken på en mellanfolkligt reglerad sjukvård åt flottorna detsamma, som slaget vid Solferino år 1859 hade blifvit för en sjukvård åt arméerna: första impulsen. På den enda dagen vid Lissa spildes nära ett halft tusental sjömäns lif utan gagn för krigsresultatet, blott och bart i följd af bristande hjälp i räddnings och sjukvårds personal och materiel, i synnerhet i och för upptagning af drunknande. Bristen visade sig framför allt på ett gripande sätt vid tillfället af den fruktansvärda sammanstötningen emellan de båda skeppen *Ferdinand Max* och *Ré d'Italia*, därvid

det senare sjönk i djupet utan att det ringaste kunde göras för de förolyckades räddning. Klandret öfver bristen i sjökriget af den hjälp, som två år förut hade blifvit reglementerad för landkriget, gaf sig genast efter denna händelse luft, därvid med rätta framhölls den ur många synpunkter om möjligt än större nödvändigheten att bistå sjöslagens offer. Deras lidanden öfvergå ju betydligt fältslagens, eftersom till stridens faror och de stridandes försvårade läge här komma ytterligare hafvets faror, så att de sjukas och sårades kategorier ökas med de skeppsbrutnas och drunknandes. Och deras spillande blir oftast onödigare, alldenstund segern till lands i de flesta fall beror af manspillan betydligt mer än till sjös, där utgången hufvudsakligen afgöres genom *fartygens* förstöring, och de människors död, hvilka tillhört de redan förstörda fartygen, efteråt saknar väsentlig betydelse.

Året efter slaget vid Lissa afgafs ett utlåtande i denna riktning af en konferens emellan Röda korsets föreningar; och italienska regeringen, som lidit mest af den brist, hvilken vid det olyckliga slaget kräft så talrika offer, bevekte det sweitsiska förbundsrådet till att sammankalla en ny diplomatisk konferens, motsvarande 1864 års, med uppgift att, jämte vidtagande af åtskilliga andra förbättringar uti och fullständiganden af den redan — i synnerhet i följd af erfarenheter som vunnits under 1866 års krig emellan Österrike och Preussen — bristfällig befunna Genèvekonventionen, utsträcka hennes giltighet till sjökriget medelst dit hänförliga tilläggsartiklar. Samtidigt med detta officiella initiativ höllos privata möten i Europas hufvudstäder, i synnerhet Berlin och Paris, i ändamål att närmare studera de förändringar och tillägg, som borde göras för att på ett tidsenligt sätt utveckla, fullständiga och klargöra de grundsatser, hvilka år 1864 hade blifvit endast delvis och dunkelt angifna.

I oktober 1868 öppnades den sålunda förberedda nya konferensen i Genève, likaledes under ordförandeskap af Moynier. De flesta af Genèvekonventionens signatärmakter voro representerade. Frukten af deras öfverläggningar blef ett förslag till »*Tilläggsartiklar till »1864 års Genèvekonvention*», undertecknadt *den 20 oktober 1868* (Bihang II). Artiklarne voro fjorton, bland hvilka de fem första åsyftade förbättringar uti 1864 års fördrag och de nio sista reglerade räddnings- och sjukvården i *sjökrig*. Förslaget, inledt med en önskan att »till sjökriget utsträcka fördelarne af den uti Genève »den 22 augusti 1864 slutna konvention för förbättring »af sårade militärers öde i fält samt närmare precisera »några af nämda konventions bestämmelser», öfverlämnades till alla de regeringar, hvilka deltagit uti eller anslutit sig till 1864 års konvention, jämte hemställan om dess ratificering. Men denna ratificering erhölls aldrig, emedan regeringarne icke kunde ena sig.[1] Det oaktadt och ehuru naturligtvis 1868 års tilläggsartiklar således icke kunde anses för någon formelt bindande, positiv folkrätt, icke ens för de stater hvilkas befullmäktigade ombud hade undertecknat dem, samt de för öfrigt, äfven de, snart befunnos bristfälliga, efterlefdes de, hvad landkriget beträffar — särskildt i hvad angår de så väl behöfliga, frivilliga hjälpföreningarnes medverkan —, såväl i 1870—1871 som 1898 års krig uppå uttrycklig öfverenskommelse mellan de krigförande, under 1894—1895 års krig på den japanska sidan, slutligen under 1904—1905 års krig åtminstone delvis. De ansågos nämligen i det väsentliga uttrycka universelt erkända grundsat-

[1] Hufvudsakligen och omedelbart i följd af förslag ifrån ryska regeringens sida till ändring uti art. 12, åsyftande att ersätta den åt de krigförande inrymda rätten till *öfvervakning* af räddningsfartygens flagga med ett föregående bemyndigande genom de krigförande, — ett förslag, som mötte motstånd ifrån Tysklands, Frankrikes och Italiens sida, hvarefter underhandlingarne därom uppskötos och aldrig återtogos.

ser, hvilka ändå tillhörde den enligt tidens doktrin för den civiliserade världen i bruket bindande folkrätten, och de fylde ett oafvisligt behof, i allt fall mellertidigt, så länge ännu ingen fullkomligare reglering fans.

De införde utan tvifvel tillägg med ändringar och fullständiganden af ganska ingripande natur. Sjukvårdspersonalens i 1864 års fördrags art. 3 stadgade rätt att *själf* bestämma, huruvida han ville stanna och tjänstgöra i en af fienden intagen ort eller aftåga för att förena sig med sin kår, upphäfdes; denna fråga skulle i stället afgöras af besättningstruppernas befälhafvare (art. 1). Å andra sidan iklädde sig regeringarne ansvaret därför, att den i fiendens händer råkade personalen finge behålla sina förmåner (art. 2). Begreppet »fältlasarett» (*ambulance*) bestämdes närmare: därmed menades sådana »fälthospitaler och öfriga tillfälliga anstalter, som åtfölja »trupperna på slagfälten för att där emottaga sjuka och »sårade» (art. 3). Den befrielse från (all) inkvartering och en del af krigskontributionerna, som 1864 års fördrags art. 5 hade tillerkänt invånare hvilka härbärgerat sårade, inskränktes så till vida, att såväl vid fördelningen af inkvartering som vid kontributions åläggande »hänsyn endast tages till det af invånaren visade män»niskoälskande nitet» (art. 4). Stadgandet uti 1864 års fördrags art. 6, enligt hvilket tjänstbara sårade *kunna* hemsändas af fienden emot löfte att icke återtaga vapnen i samma krig, utsträcktes därhän, att de det *böra*, vare sig före eller efter tillfrisknandet, med undantag blott af officerare »hvilkas egande vore af vikt för va»penlyckan» (art. 5). — Enligt art. 6—14 rörande *sjökriget* neutraliserades — »för så vidt stridens omständig»heter och de kämpande fartygens belägenhet det tillä»te» — de båtar, hvilka under och efter striden räddade sårade eller drunknande; men de räddade finge icke återtaga vapnen (art. 6). Likaså neutraliserades sjuk-

vårdspersonalen på fientliga krigsfartyg äfvensom på andra fartyg hvilka hade att ombesörja utrymningarne (art. 7—8); men militärhospitalskeppen borde kunna uppbringas och deras materiel tagas af uppbringaren, ehuru denne icke kunde afvända dem ifrån deras uppgift i kriget (art. 9). De sjuka och sårade borde skyddas och vårdas äfven af fienden (art. 11). Enskilda ambulansfartyg voro jämte sina besättningar neutrala under vissa vilkor och de krigförandes öfvervakning; men deras räddade förbjödos återtaga vapnen, hjälpföreningarnes ovilkorligen, andra uppå visitering (art. 10, 13). Militärhospitalskeppen skulle vara hvita med grön rand (art. 12), hjälpföreningars bemyndigade hospitalfartyg hvita med röd rand (art. 13). Alla hjälpfartyg utan åtskilnad skulle föra Röda korsets fana jämte nationalflaggan (art. 12). Rörande aftåg och behandling borde gälla, äfven på sjön, föreskrifterna i art. 1—2 (art. 8). Vid stark misstanke om neutralitetens missbruk genom motparten kunde en krigförande, tills motsatsen blifvit bevisad, *inställa konventionens tillämpning gentemot honom* (art. 14).

Som man ser, innehöllo 1868.års tilläggsartiklar — oafsedt förtjänsten af det första steget och lagförslaget till Röda korsets utsträckning till sjökriget — åtskilliga förbättringar i 1864 års Genèvekonvention men också vid sidan däraf åtskilliga försämringar och steg tillbaka. Också var det icke blott den af andra orsaker uteblifna ratifikationen utan äfven betänkligheter i det teoretiska lägret, som förhindrade deras definitiva antagande. Ehuru tillkomna för att förbättra och fullständiga 1864 års konvention, blefvo de snart föremål för en lika skarp kritik som denna.

Emot art. 1 anmärktes, icke utan skäl, att afgörandet af frågan huruvida personalen i en sjukvårdsinrättning, som med en intagen ort fallit i fiendens händer, borde trots besättningen fortfara att tjäna samma inrätt-

ning eller aftåga för att tjäna sin egen kår, med större rätt tillkommer sjukvårdspersonalen, hvilken ju är mer opartisk och allena i stånd att bedöma på hvilketdera hållet hans närvaro bäst behöfves, än den främmande militärbefälhafvaren, som i regeln snarare dömer ur sin egen synpunkt, än ur de sjukas utan afseende på nationalitet och lokalitet. Det är icke rimligt, att läkare, hvilkas hjälp ofta kan bättre behöfvas i deras egen kår emedan de lidande där äro talrikare, skola kunna med tvång kvarhållas af en fientlig befälhafvare emedan det är bekvämare för denne. Visserligen formulerades detta tvång som ett blott »bestämmande af ögonblicket» för det af personalen begärda aftåget, ett ögonblick som icke finge uppskjutas »mer än för en kort tid i fall af militärisk »nödvändighet». Men en dylik »nödvändighet» kan naturligtvis städse anföras af hvilken befälhafvare som helst hvilken icke behöfver närmare därför redogöra, och tidens korthet är ett relativt och tänjbart begrepp, som ofta blefve identiskt med en tidslängd tillräcklig för att låta den egna kårens sårade och sjuka, beröfvade tillräcklig läkarevård, omkomma under tiden af brist på skötsel. Hela denna tilläggsartikel tyckes ha tillkommit af fruktan att läkare, med begagnande af den dem i 1864 års akt inrymda fria rätten att aftåga till sin egen kår, skulle kunna dit öfverföra militärhemligheter rörande fienden. Men samma fruktan skulle då kunna hysas med afseende på de sårade och sjuka som öfverlämnas. Emot art. 2 anmärktes, att när till tröst för nyssnämda orättvisa mot sjukvårdspersonalen honom tillförsäkras enahanda förmåner (hvarmed man här tyckes mena de materiella) i den fientliga armén, som han åtnjöt i sin egen, så blir olägenheten för de sårade och sjuka, hvilka beröfvas personalens hjälp, ingalunda därigenom mindre; och det kan å andra sidan icke heller vara tjänligt eller behöfligt att personal, hvilken under den förre besätt-

ningsbefälhafvaren kanske erhållit en aflöning som var högre än den som den senare, hvilken undanträngt honom, gifver sin egen, skall af denne och i de nya förhållandena åtnjuta samma förmåner som i de gamla, så att den senare befälhafvaren nödgas behandla fientliga läkare bättre än sina egna. Emot art. 5, som rent af *ålade* tjänstbara sårades hemsändande mot löfte att icke återtaga vapnen, anmärktes med rätta, att ett sådant tvång vore orimligt; ty ingen borde tvingas till att emottaga sin frihet emot ett löfte som kunde strida mot hans samvete. Det enda, som skulle kunna åläggas honom, vore ett dylikt löfte som *vilkor* för gåfvan af en frihet hvaraf han ville begagna sig emot löftets afgifvande.[1]

Emot tilläggsartiklarne 6—14 rörande sjökriget gjordes likaledes invändningar, om än icke lika många och skarpa som de föregående. De garantier, som lagen erbjöd de båtars, äfvensom deras personals, okränkbarhet, hvilka »med egen fara och på eget bevåg» skulle för sina räddningsplikters fyllande blottställa sig emellan de kämpande fartygen, syntes alltför oklara och ringa: de öfverlätos åt »stridens omständigheter och de kämpande fartygens belägenhet» (art. 6) — ett lika tänjbart som af subjektiv uppfattning beroende vilkor, som i godtyckliga tolkares händer kunde gäcka hela den okränkbara egenskapen. De tre klassernas hjälpfartyg behandlades öfver hufvud med en olikhet i privilegier, som icke syntes påkallad af någon nödvändighet men tydligen var egnad att hindra samverkan dem emellan och räddningens organisering på sätt att göra henne tillräckligt verksam och fruktbar (art. 6, 9, 10, 13). I synnerhet bidrog till denna olägenhet stadgandet (art. 9) att militärhospitalskeppen kunde uppbringas och deras materiel tagas; ty, äfven om fartygen trots konfiskerin-

[1] Denna tilläggsart. 5 iakttogs under 1870—1871 års krig å ingendera krigförande sidan.

gen icke afvändes ifrån sjukvården i kriget, blefve denna vård naturligtvis icke densamma af ett förloradt fartyg. Äfvenså kunde fientlig last konfiskeras under fientlig flagga på enskildt hjälpfartyg (art. 10).[1] Dessa snedheter, i yttersta hand drabbande krigsoffren, ökades därigenom att förbudet emot deras återgång i kriget icke ålades dem under jämna villkor: de bemyndigade hjälpföreningarnes och båtarnes räddade underkastades förbudet *ovilkorligen* (art. 6, 13), öfriga hjälpfartygs endast om en fientlig kryssare därom gjort anteckning i dagboken (art. 10), utan att af texten framgår någon grund för denna klyftiga skilnad i behandling. Och det förra förbudet gälde »sårade och skeppsbrutna», under det att det senare gälde »sårade och sjuka», — en lika obegriplig skilnad. Öfver hufvud framgår af en jämförelse i bibestämmelserna, att sjökrigets offer behandlades strängare än landkrigets; men skulle någon skilnad dem emellan uppdragas, så vore det väl snarare den motsatta, eftersom krigarens öde till sjös är värre och hans missbruk af okränkbarheten svårare, särskildt det som bestode i en återgång till krigstjänsten. Vidare saknades nödiga bestämmelser angående samarbete och ömsesidigt understöd under aktionen emellan hjälpfartygens särskilda kategorier. Och det kvarhållande af sjukvårdspersonalen med *tvång*, som art. 1 tillerkände en eröfrare i landkriget, erkändes genom art. 8 äfven i sjökriget. Slutligen var den farliga befogenhet, som art. 14 medgaf

[1] En del af de fel, som vidlådde 1868 års artiklar rörande sjökriget utöfver deras fel rörande landkriget egde alltså sin yttersta orsak uti svårigheten att till sjös förlika aktningen för de lidande, deras personal och materiel, med den för sjökriget egendomliga bristen på aktning för *fientlig privategendom*. Först vid 1899 års reglering i Haag (se nedan) skulle man äntligen inse att, så länge detta fel i prisrätten tillämpades äfven på Röda korset, sjökrigets offer aldrig kunde påräkna en hjälp, som ens tillnärmelsevis motsvarade den hvilken gifves landkrigets offer. Därtill fordrades framför allt, att ifrån det afbräck i sjukvården, som uppbringningarne vållade, fullständigt befria åtminstone hospitalfartygen, deras laster och materiel.

en krigförande, att på »stark misstanke» om oärlighet af motparten (hvilken opartisk myndighet skall bedöma misstankens styrka?) helt enkelt frisäga sig själf ifrån all iakttagelse af konventionen, egnad att betaga denna hennes egentliga värde, enär det är klart, att frestelsen till en så sväfvande rätts missbruk i egna med sjukvårdens berättigade mål oförenliga syften ofta måste bli för hypernitiska fackmän alltför stark och, om det ofta upprepas, ega till följd att afskräcka Röda korsets föreningar ifrån en uppoffring för deras humanitära mål, som visar sig så föga löna mödan, när hela deras utrustning och tjänst kunna omintetgöras genom en individuell nyck. I alla händelser hade nödig omtanke fordrat, att uppsägningsrätten i tydligare och mer uttryckliga ordalag förbehållits de krigförandes *regeringar*, så att han åtminstone icke kunde utöfvas plötsligt, t. ex. under pågående aktion af en flottbefälhafvare.

Sålunda hvarken af regeringarne eller af läran fullt gillade och antagna, egde tilläggsartiklarne kvar, förutom nyttan af en delvis tillämpning i krigen uppå tyst eller uttrycklig öfverenskommelse för tillfället, den att utgöra en utgångspunkt för vidare förhandlingar. Denna synpunkt blef i synnerhet rådande sedan Moynier själf förklarat deras brist på system och sammanhang betaga dem hvarje högre betydelse än den af bihang till 1864 års fördrag, hvilket för öfrigt själft behöfde en grundlig omstöpning. Denna borde följaktligen omfatta hela lagstiftningen, icke 1868 års för sig, och åsyfta frambringandet af en alldeles ny, *utvidgad* konvention, innehållande en helgjuten reglering af ämnet i samtliga dess delar.

Det ifrån begynnelsen aldrig hvilande revisionsarbetet fortgick alltså, numera omfattande allt, men endast långsamt fortskridande. Brysselkonferensen af år 1874 kunde, trots grundliga försök, icke komma längre än till en enkel erinran (art. 35) om det fortfarande beståndet

af 1864 års fördrag, åtföljd blott af en antydan om möjligen förestående förändringar. Några steg längre kunde *Institut de droit international* gå, hvars 1880 antagna *Manuel des lois de la guerre sur terre* var ett verk af samme man, Moynier, som hade frambringat 1864 års fördrag. Visserligen återgifves här i det närmaste detta, dock med några beaktansvärda förändringar, dels lyckliga, dels olyckliga. Bland de senare bör räknas intagandet (art. 15) af 1868 års tilläggsart. 1 i stället för 1864 års art. 3; hvarigenom alltså Institutet ledsamt nog uttalat sig för aftågsfrågans lösning ur den icke-humanitära synpunkten (jfr ofv. sid. 18—19), visserligen allt under tillfogande af det år 1868 i tilläggsart. 2 gjorda förbehållet — till förmenadt uppvägande af orättvisan — af bibehållna förmåner åt den af fienden kvarhållna sjukvårdspersonalen, men så till vida med minskning uti denna ersättning, att verkställigheten göres beroende af »hvad ske kan» (art. 16). Bland de lyckligare förändringarne åter märkes det i art. 37 gjorda tillägget, att en »polispost» icke bör anses utgöra ett sådant slag af militärstyrka, hvars närvaro enligt den gamla Genèvekonventionens art. 1 skulle beröfva sjukvårdsanstalterna deras neutralitet.

Röda korsets nationella föreningar, ehuru ännu officielt hvarken förbundna sins emellan eller med regeringarne, fortforo emellertid med sina arbeten för uppnående af det af Moynier angifna syftet. De höllo flera mellanfolkliga möten i ändamål af en fullständig revision af Genèvekonventionen: 1884 i Genève, 1887 i Karlsruhe, 1892 i Rom. Vid detta sista tillfälle uppdrogo de åt den italienska föreningen ett formligt initiativ, som af henne likväl jämte ett eget i bibestämmelser utarbetadt förslag år 1897 öfverläts på det sweitsiska förbundsrådet. Detta åter inhemtade den af Moynier presiderade mellanfolkliga komiténs i Genève utlåtande. Moyniers definitiva, år 1898 uppstälda plan, grun-

dad hufvudsakligen på de föregående artiklarne af 1864 och 1868 men därjämte sökande i möjlig måtto göra de för landkriget antagna reglerna i vidsträcktare mån tillämpliga på sjökriget, sammanförde nu i en enda stomme hela lagstiftningen, fördelad på tre afdelningar, nämligen: 1° regler gemensamma för kriget till lands och till sjös, 2° särskilda regler för landkriget, 3° särskilda regler för sjökriget.[1] Samtidigt hade Folkrättsinstitutet år 1897 nedsatt en komité inom sitt eget sköte med uppdrag att särskildt studera de regler, hvarigenom Röda korsets verksamhet skulle utsträckas till sjökriget.

Det fattades alltså icke rikligt och mångsidigt material, när *Haagkonferensen år 1899* sammanträdde och man af henne väntade den ändgiltiga lösningen. Denna förväntan blef visserligen i så måtto besviken, att man nu i Haag hvarken förmådde åstadkomma den efterlängtade, *allt* omfattande regleringen både till lands och till sjös, icke heller någon förbättring af regleringen till lands. För landkriget gjorde Haagkonferensen icke mer än precis hvad förut Brysselkonferensen hade gjort: en enkel erinran (art. 21) om beståndet af 1864 års fördrag, åtföljd blott af en antydan om möjligen förestående förändringar; — hvarigenom planen på den gamla Genèvekonventionens fullständiga revision ytterligare uppsköts på behaglig tid. För sjökriget åter fylde konferensen de länge närda önskningarne om en positiv reglering genom att *den 29 juli* antaga ett förslag till *Konvention för de uti Genèvekonventionen af den 22 augusti 1864 innehållna grundsatsers tillämpning på sjökriget* (Bihang III). Denna konvention ratificerades af samtliga vid konferensen representerade stater.

Haagkonventionen af 1899 delar hjälpfartygen i tre klasser: 1° *militärhospitalskepp* (*bâtiments-hôpitaux*

[1] Moynier, *La Révision de la Convention de Genève*, Genève 1898, s. 45, 47 o. följ., 59.

militaires), bygda eller utrustade af *staten* enkom och uteslutande för sårades, sjukas och skeppsbrutnas hjälp; 2° *enskilda hospitalfartyg* (*bâtiments hospitaliers*), utrustade af de *krigförande* staternas undersåtar eller officielt erkända hjälpföreningar; 3° *enskilda hospitalfartyg* (*bâtiments hospitaliers*), utrustade af *neutrala* staters undersåtar eller officielt erkända hjälpföreningar. Första klassens fartyg skola under fientligheterna aktas och vara fria från uppbringning samt i neutral hamn åtnjuta samma asyl som beviljas handelsfartyg, om deras namn meddelats de krigförande makterna. Andra och tredje klassens fartyg äro likaledes aktade och fria från uppbringning, om de äro försedda med sin stats officiella fullmakt och deras namn blifvit meddelade, för andra klassen åt motparten och för tredje klassen åt de krigförande parterna; hvarförutom vederbörande myndighets intyg om kontrollerad utrustning erfordras för andra klassens fartyg. (Art. 1—3.) Samtliga de tre klassernas fartyg skola hjälpa de krigförandes sårade, sjuka och skeppsbrutna utan skilnad på nationalitet. De få (regeringarne förplikta sig därtill) icke användas till något krigsändamål men å andra sidan icke heller besvära de kämpandes rörelser. För öfrigt handla de på eget bevåg och med egen fara. De krigförande kunna öfvervaka och visitera dem, befalla dem att aflägsna sig eller att styra i utpekad kosa, ställa en kommissarie ombord, ja till och med kvarhålla dem i fall af svåra omständigheter; men så vidt möjligt är, böra de krigförande i hjälpfartygens dagbok anteckna de order de gifvit dem. (Art. 4.) Statens hospitalskepp äro hvita med grön rand, enskilda hospitalfartyg hvita med röd rand. Alla utan åtskilnad föra Röda korsets flagga jämte sin egen nationalflagga. (Art. 5.) Neutrala handelsfartyg, båtar eller jakter, som deltaga i hjälpen, kunna ej uppbringas därför men väl om de begå neutralitetsbrott (art. 6). Uppbringadt

hjälpfartygs personal är okränkbar och får icke göras till fånge, icke heller få hans enskilda tillhörigheter tagas. Han stannar kvar där han är, *tills öfverbefälhafvaren anser hans aftåg möjligt.* De krigförande måste tillförsäkra i deras händer råkad personal bibehållna förmåner. (Art. 7.) De sårade och sjuka skola af uppbringarne skyddas och vårdas utan skilnad på nationalitet (art. 8). Sårade, sjuka eller skeppsbrutna, som falla i fiendens händer, *äro krigsfångar.* Fienden bestämmer, huruvida han vill behålla dem, föra dem till en af sina egna hamnar, eller till neutral hamn, eller till och med till en motpartens hamn. I sistnämda fall kunna de, återlämnade till sitt eget land, icke återgå i samma krigs tjänst. (Art. 9.)[1]

En art. 10, som fordrade att sårade, sjuka och skeppsbrutna, hvilka (med ortmyndighetens tillstånd) landsättas i neutral hamn, där skola (om icke annorlunda aftalas emellan den neutrala staten och båda de krigförande) interneras intill krigets slut på deras regerings bekostnad, ströks ur konventionen, sedan det befunnits att ratificering däråå icke kunde vinnas af samtliga signatärmakter.[2]

[1] Konventionen, gällande endast emellan sina signatärmakter, gäller icke ens i krig emellan några af dem, såvida en makt, som icke antagit henne, skulle deltaga i kriget (art. 11).

[2] Det var Amerikas Förenade Stater, Storbritannien, Turkiet och Tyskland, som motsatte sig denna artikel. Englands vägran grundade sig därpå, att enligt den britiska *habeas-corpus*-akten dylik internering icke kunde ske utan en särskild lag af parlamentet. Från tysk och amerikansk sida åter hystes betänkligheter emot denna förmenade »ökning af de neutralas svårigheter». I allmänhet synes detta motstånd, hvarigenom regleringen gått miste om den i sin grundsats som fullkomligt riktig allmänt erkända artikeln, icke ha blifvit gillad; och ifrån Folkrättsinstitutets sida föranledde det ett beklagande jämte uttalad önskan, att makterna måtte träffa en ny öfverenskommelse i och för den utstrukna artikelns antagande (se *Annuaire de l'Institut de droit international*, Paris, A. Pedone, d. XVIII, s. 46, 230—231). I Amerikas Förenade Staters sjökrigskodex af den 27 juni 1900 (art. 29) är emellertid artikeln intagen trots Washingtonkabinettets vägran året förut, dock i den form, att ett de landsatta ålagdt *samtycke* att icke deltaga i kriget ersätter stadgandet om interneringen.

Som af jämförelsen framgår, har 1899 års konvention, om än i det stora hela grundande sina lagbud på 1868 års tilläggsartiklar, dock tagit tillbörlig hänsyn till en betydande del af de anmärkningar som emot dem blifvit gjorda. I synnerhet måste den förbättring erkännas, att militärhospitalskeppen, hvilka förut enligt tilläggsart. 9 kunde uppbringas af fienden, därvid deras materiel kunde tagas med vilkor blott att icke afvändas ifrån sin uppgift så länge kriget varade — ett vilkor som i verkligheten städse blefve mer eller mindre gäckadt då fartyget förlorat sin självständighet och egenderätten till sin materiel —, numera (enligt art. 1) skola, ej mindre än samtliga öfriga hospitalfartyg, *aktas* och *fritagas ifrån uppbringning och pris*. Detta stadgande, hemtadt ifrån ett af Frankrike under förhandlingarne rörande 1868 års reglering gjordt tilläggsförslag,[1] bevarar en god del af sjukvårdsmaterielen äfvensom den samverkan i räddningsarbetet de särskilda hjälpfartygen emellan, som eljes hotades därigenom att somliga bland dem voro underkastade krigets lagar. För öfrigt skulle en dylik underkastelse sakna hvarje rimlig anledning, när ju ändå (enligt art. 1 och 4) fartygen äro enkom och uteslutande utrustade för sjukvård och räddning, regeringarne förplikta sig att icke använda dem för krigsändamål, och de krigförande ega öfver dem öfvervaknings- och visiteringsrätt, så att de i ingen händelse kunna missbruka sin privilegierade ställning till neutralitetsvidriga ärenden eller annan hjälp och förstärkning åt sin egen stats krigsmakt. En annan förbättring genom 1899 års lag består däri, att sårade, sjuka och skeppsbrutna, upptagna af ett hospitalfartyg af deras egen nationalitet och förda till en hamn af deras eget land, i stället för att förbjudas tjäna i samma krig (tilläggsart. 13), er-

[1] Se Kleen, *Neutralitetens Lagar*, Stockholm 1889—1891, d. II, s. 909, n. 2.

hålla sin frihet på enahanda vilkor som de af ett fältlasarett i landkriget upptagna offren, och det absoluta förbudet drabbar numera endast dem hvilka föras till en främmande hamn eller blifvit upptagna af fienden (art. 9—10). Denna förändring stöder sig på den riktiga grundsats, att behandlingen i detta hänseende bör vara densamma till lands och till sjös så snart vilkoren och skälen äro desamma. Slutligen upphäfves den farliga rätt till godtycklig självbefrielse från hela konventionen, som tilläggsart. 14 hade medgifvit uppå »stark misstanke».[1]

På terminologiens område åter torde både förtjänster och fel kunna antecknas i 1899 års arbete. Klarheten har utan tvifvel vunnit genom indelningen uti »militärhospitalskepp» (*statens*) och »hospitalfartyg» (*enskildas*), hvarigenom lättare skiljes emellan de särskilda slags fartygens olika vilkor och förmåner.[2] Däremot kan betviflas värdet af den nyhet — eljes prisad af många —, hvarigenom man ur Röda korsets nya reglering strukit uttrycken »neutralitet» och »neutral» för att beteckna de personers och sakers okränkbarhet, hvilka för sjukvårdens skull befrias ifrån en tillämpning af krigets lagar. I följd af denna förlust af *ett* ord för beteckningen,

[1] Blir framdeles den mellertidigt förkastade art. 10, så som man hoppas, återställd, hvarigenom eventualiteten af offrens landsättning i neutral hamn — i 1868 års tilläggsartiklar förbigången trots sin stora vikt — komme att regleras i öfverensstämmelse med den positiva folkrättens grundsatser om neutral asyl, så blefve naturligtvis det år 1899 invigda framsteget än värderikare.

[2] För att undvika de missbruk, hvilka möjligen skulle kunna uppstå därigenom, att somliga bland de enskilda fartygen äro *neutrala* och följaktligen kunde råka i alltför nära förbindelser med den ene eller andre krigförandes hospitalfartyg af motsvarande kategori, införlifvas de neutrala fartygen icke med någondera krigförandes marin; utan sökas garantierna mot olägenheten af deras oberoende och däraf följande möjliga hinder för operationerna uti den öfvervaknings- och visiteringsrätt m. m., som art. 4 inrymmer åt *båda* de krigförande att utöfvas af dem parallelt, en rätt som här blifvit drifven till och med så långt, att ifrågasättas kan, huruvida han låter förlika sig med aktningen för den neutrala flaggan.

måste denna numera uttryckas genom perifraser, till skada icke blott för kortheten och bekvämligheten utan äfven för följdriktigheten, ty det blir ändå knapt möjligt att aflägsna det redan genom ett så länge förvärfvadt burskap inrotade uttrycket »neutral» ur alla de regleringar, där det redan förekommer i samma eller motsvarande mening som här. Icke heller torde *skälet* för förändringen, bestående i en hänvisning på uttryckets öfriga betydelser hvarmed den föreliggande möjligen kunde förblandas, böra tillmätas någon afgörande giltighet inför den mängd olika betydelser af detta uttryck, hvilka ändå *kvarstå* och som rättsvetenskapen icke skulle kunna undvara utan att öfverallt, där frågan uppstode, nödgas upprepa en hel sats i stället för ett ord.

Vidare må anmärkas det mindre kloka bibehållandet (art. 7) af den genom 1868 års tilläggsart. 8 införda regeln att låta eröfraren af fartyg kvarhålla sjukvårdspersonalen, i stället för att akta den rätt till eget val emellan aftåg eller kvarblifvande, som Genèvekonventionen förbehållit personalen med tydlig insikt däraf, att han allena är opartisk domare öfver frågan å hvilketdera hållet de lidande äro i det mest trängande behofvet af hans hjälp. Slutligen stadgar 1899 års konvention (art. 9), att de sårade, sjuka eller skeppsbrutna, som ifrån den ena krigförande sidan falla i den andras händer, blifva dennas »krigsfån-»gar» (redan i sitt lidande tillstånd), en bestämmelse som icke kunde anses framgå af den föregående regleringen och hvars grundsats svårligen låter förena sig med sjukvårdsföremålens okränkbarhet, om än möjligen regleringen därigenom i åtskilliga afseenden underlättas.

Trots bristerna i 1899 års konvention var det emellertid klart att, då genom hennes afslutande sjökrigets sjukvård erhållit sin särskilda reglering för sig och detta på ett sätt som öfvervägande gillats af staternas regeringar,[1]

[1] Konventionen antogs af Haagkonferensens samtliga signatär-

Röda korset till sjös därigenom blifvit regleradt för så lång tid framåt, att det vore fåfängt för närvarande hoppas på den *allt* omfattande, *enhetliga* reglering liktidigt till lands och till sjös, som under de föregående åren hade påyrkats, i synnerhet som äfven sjukvården till lands nu fordrade en snar omreglering. Denna fordran framträdde mycket starkt efter de sista krigens bevis för nödvändigheten att i kraft af bestämda, konventionella regler rätta öfverträdelser af fördragen och skydda Röda korset emot angrepp.

Ur dessa kraf framgick den *Andra Genèvekonventionen af den 6 juli 1906* (Bihang IV), som ersatte den första af den 22 augusti 1864 och hvarigenom dennas giltighet upphäfdes i hvad angick den nya konventionens signatärmakter.

Den nya regleringen af landkrigets sjukvård är visserligen tidsenligare, i synnerhet fullständigare, i det att den gamlas 10 artiklar ersättas med 33, men tidens kraf motsvarar hon på långt när icke. Vid sidan af många förbättringar röjas åtskilliga luckor, till och med steg tillbaka.

De största förtjänsterna uti 1906 års konvention bestå i afskaffandet af flera af 1864 års oriktiga inskränkningar i anstalternas okränkbarhet, de frivilliga och privata hjälpföreningarnes bättre tillgodogörelse genom reglerad likställighet med de officiella, samt garantier emot korstecknets missbruk och andra öfverträdelser af konventionen. Stadgandet i 1864 års konventions art. 1 att anstalternas neutralitet skulle upphöra om de egde en militärvakt, upphäfves uttryckligen; här förklaras tvärtom, att okränkbarheten hvarken förverkas genom dylik vakt, egen beväpning eller eget försvar, utan endast genom okränkbarhetens missbruk till fientligheter (art. 7—8).

makter, sedan art. 10, som väckt betänkligheter hos fyra bland dem (se s. 26), ur texten utesluts.

Och det stadgande som endast erkände anstalternas neutralitet *så länge* i dem funnes sjuka eller sårade, bortfaller likaledes genom att icke upptagas. De frivilliga hjälpföreningarnes personal ställes lika med den offentliga och beskyddade sjukvårdspersonalen, under vilkor att vara erkänd och bemyndigad af sin regering samt att lyda under militärreglementena (art. 10); och om dylik hjälpförening tillhör neutralt land, behöfves bemyndigande både af den egna regeringen och den krigförandes hvilken tjänas (art. 11). Emot korstecknets missbruk, särskildt i affärssyften, äfvensom emot sjukas och sårades misshandel i krigen, införas nu äntligen, för första gången, effektiva rättelsemedel (art. 27—28), om än visserligen, som nedan vidare skall ses, tämligen ofullständiga, dels genom att handlöst lämnas åt de inländska lagstiftningarne och myndigheterna allena utan mellanfolklig exekution och kontroll, dels genom att endast omfatta en del af de föremål och rättssubjekter som behöfde genom rättelserna skyddas.

Förutom dessa tre grupper af stora och hufvudsakliga framsteg innehåller 1906 års fördrag äfven åtskilliga bisakliga. För första gången införas föreskrifter rörande plikterna mot de fallna på slagfälten, likens skydd och begrafning, äfvensom rörande tillvaratagandet af såväl deras som de vårdades tillhörigheter, upplysningars meddelande om dem till vederbörande myndigheter och anhöriga m. m. dyl. (art. 3—4). Den i 1864 års reglering öfverdrifna befrielsen ifrån all inkvartering, medgifven enskilda vårdare af ortens befolkning äfven för förflutna tjänster (se ofv. s. 13), ersättes med en mera lagom erkänsla, nämligen »särskildt skydd och vissa förmåner» (art. 5). Stadgandet i 1868 års tilläggsart. 2, som tillförsäkrade sjukvårdspersonal, hvilken fallit i fiendens händer, de föregående förmånerna oafkortade, hvarigenom kunde uppstå de å s. 19—20 ofvan anmärkta olägenheter,

ersättes nu med en tillförsäkran af de förmåner, som åtnjutas inom motsvarande grad af den armé *hos hvilken personalen befinner sig* (art. 13), en behandling som utan tvifvel är rimligare. Slutligen meddelas nya, fullständigare och ordentligare föreskrifter för de utmärkande tecknens regelbundna utdelning och bärning (art. 19—23) äfvensom för truppernas instruktion (art. 26).

Jämte dessa värderika framsteg förekomma tyvärr några beklagansvärda ofullkomligheter och till och med retrograda stadganden, som betydligt minska värdet af 1906 års verk och dess utsikter till lång lefnad. De värsta felen bestå i att beröfva de medicinska myndigheterna afgöranderätten öfver frågan om rätta stället för deras egen tjänstgöring och denna afgöranderätts öfverflyttning på militärmyndigheterna, hvilka svårligen kunna bedöma frågan, äfvensom i öppnandet åt dessa senare myndigheter af möjligheten att beröfva sjukvården hans materiel i vissa fall, —fel hvilka, synbarligen hemtade från 1868 års reglering med afvikelse från 1864 års hvilken i denna punkt var riktigare, underordna det humanitära syftet i Röda korset under tillfälliga synpunkter, som svårligen låta förlika sig med den som grundprincip förklarade okränkbarheten. För detta underordnande åberopas den i krigshistorien för sina missbruk sorgligt beryktade »militäriska nödvändigheten», fullkomligt riktig grundsats i de rent militäriska spörsmålen, men i de folkrättsliga däremot städse en outtömlig källa till kränkningar och öfvergrepp på grund af sitt elastiska, för subjektiva tolkningar och förevändningar mottagliga begrepp. Sålunda gör 1906 års konventions art. 1 frågan om kvarstannandet af en del sjukvårds personal och materiel under en fiende, jämte i hans händer råkade sjuka och sårade, beroende, icke som 1864 års art. 3 af sjukvårdspersonalen, utan af den aftågande krigförande; och art. 12 tvingar, likaledes med afvikelse från 1864 års nämda ar-

tikel, den sjukvårdspersonal, som själf råkat i motsidans händer, att tjänstgöra under dennas ledning, antingen sjukvårdsmyndigheterna det vilja eller icke. Art. 15 tillåter truppbefälhafvarne att rent af — på grunder som endast de själfva bedöma — från sjukvården *afvända* materiel tillhörande fasta hälsovårdsanläggningar, utan att ens af ordalagen framgår någon skyldighet att ställa det nya användandet i någon som helst tjänst för sjuka eller sårade, en godtycklighet hvartill 1864 års motsvarande art. 4 icke lämnade rum.

Förutom dessa fel af mera djupgående natur kunna anmärkas några mindre. Enligt art. 2 bli sårade och sjuka, som falla i fiendens händer, dennes *krigsfångar*, en regel som, lånad ifrån 1899 års Haagkonventions art. 9 rörande motsvarande förhållanden i sjökriget, i alla händelser stämmer illa öfverens med den grundprincip om de sjukas och sårades befintlighet »utom krigstillståndet», deras okränkbarhet och »neutralitet», hvarpå hela Röda korsets stiftelse och reglering ytterst hvilar. Och äfven rent praktiskt sedt kan denna regel otvifvelaktigt gifva anledning till betydlig missaktning för både sjukvården och de vårdade, i betraktande af de vidtgående befogenheter en krigförande eger emot sina fångar äfven enligt 1899 års Haagreglemente rörande landkrigets lagar, befogenheter som absolut icke existera gentemot »neutrala» personer; — ehuru visserligen först några krigs erfarenheter torde med säkerhet visa, huruvida och i hvad mån denna egendomliga »krigsfångenskaps» olägenheter bli tillräckligt outhärdliga för att uppväga fördelarne ur vissa bekvämlighetssynpunkter. Samma art. 2 — utan att uttryckligen stadga det — anbefaller åt de krigförande parternas ömsesidiga fria aftal att öfverenskomma om sådana sjukas och sårades öfversändande, som de icke vilja behålla, antingen till deras hemland eller till något neutralt land (med den neutrala statens samtycke); därvid

emellertid den skilnad göres, att endast för de till det neutrala men icke till det egna landet öfverlämnade stadgas internering. Denna nyhet, en afvikelse från samtliga hittillsvarande regleringar äfvensom ifrån allmänt antagen positiv folkrätt, kan endast förklaras på det sätt möjligen, att, som här blott är fråga om fritt aftal, icke om någon genom konventionen bindande regel, man antagit att den krigförande, som tagit fientliga sjuka och sårade, ju ändå kan, allt efter sitt eget intresse — som han i många fall kan finna lämpligt efterskänka mot erhållande af motsvarande förmåner ifrån fiendens sida —, själf af denne betinga sig interneringen som vilkor för lösgifvandet; under det att däremot gentemot de neutrala, hvilka stå utanför krigsaftalen och inga liknande egna intressen härvid behöfva tillvaratagа, vilkoret lämpligare stadgas af det mellanfolkliga reglementet.

Man kan förvånas öfver dessa fel, brister och luckor i det tills vidare sista ordet uti Röda korsets reglering. Man förvånas mindre vid en jämförelse med samtliga öfriga regleringar, framgångna ur nutidens konferenser och städse hållande så betydligt mindre än på förhand blifvit väntadt och lofvadt, dels emedan, trots alla försäkringar, den mellanfolkliga tanken dock ännu i dag ligger under, dels emedan ofta en trotsande minoritet vid konferenserna genomdrifver sina ensidiga och trångsinnade meningar emot en majoritet, som fruktar att eljes se frukterna af hela samarbetet omintetgöras till skada för konferensens anseende.

1906 års konvention, gällande endast i krig som föras *uteslutande mellan* signatärmakter, undertecknades den 6 juli af ombuden för 36 makter,[1] hvarförutom tillfälle

[1] Nämligen för Amerikas Förenade Stater, Argentina, Belgien, Brasilien, Bulgarien, Chile, Danmark, Frankrike, Grekland, Guatemala, Honduras, Italien, Japan, Kina, Kongo, Korea, Luxemburg, Mexiko, Montenegro, Nederländerna, Nicaragua, Norge, Persien, Peru, Portugal,

bereddes de makter, som ville ansluta sig efteråt, att göra det i en viss angifven ordning och på vissa vilkor (art. 24, 32).

Samma dag undertecknade ombuden ett slutprotokoll, som — under hänvisning till art. 16 i Haagkonventionen af den 29 juli 1899 rörande biläggning af mellanfolkliga tvister, enligt hvilken skiljedom anbefalles som verksammaste och rättvisaste medel för reglering af tvister hvilka icke blifvit lösta på diplomatisk väg, — innehåller följande »önskan» (*voeu*):

»Konferensen uttrycker den önskan att, i och för er»nående af noggrannaste möjliga tolkning och tillämp»ning af Genèvekonventionen, signatärmakterna måtte »underställa den ständiga mellanfolkliga skiljedomstolen »i Haag, *för så vidt fallet och omständigheterna därtill läm»pa sig*, tvister, som under fredstid kunna uppstå dem »emellan med afseende på nämda konventions *tolkning*.»

Denna särdeles blygsamma och begränsade önskan antogs af samtliga signatärmakter utom England, Japan och Korea.

Rumänien, Ryssland, Serbien, Siam, Spanien, Storbritannien, Sverige, Sweits, Tyskland, Uruguay, Österrike-Ungern.

Konventionernas iakttagelse och efterlefnad under krigen efter Röda korsets instiftelse

Misstagen och ofullständigheterna i fältsjukvårdens första reglering ådagalades under de påföljande krigen, så snart tillfälle gafs för de unga reglernas tillämpning på slagfälten. Rika erfarenheter skördades inom kort af denna tillämpnings svårigheter. Det visade sig att, om än visserligen många öfverträdelser af fördragen härflutit af bristande god vilja hos de krigförande, bestående särskildt uti dels försumlighet att bringa de fördragsenligt aftalade reglerna till truppernas kännedom i tillräcklig tid före krigsutbrottet, dels försumlighet i öfvervakning af reglernas iakttagelse under själfva fientligheterna äfvensom förbrytelsernas bestraffning efteråt, nästan lika många öfverträdelser varit en följd af brister i konventionernas affattning.

Under *1870—1871 års fransk-tyska* krig riktade de båda krigförande parterna en mängd beskyllningar emot hvarandra ömsesidigt för att icke akta Röda korsets tecken hos motparten, att missbruka det i och för egna krigsändamål, i synnerhet vid transporter af vapen och krigsförråd, slutligen för att angripa läkarne och sjuktransporterna. Att särskildt talrika öfverträdelser begingos, i synnerhet å den franska sidan, i följd af bristan-

de *kännedom* om konventionens föreskrifter, emedan regering och befäl hade försummat nödiga instruktioner, blef efteråt till fullo ådagalagdt. Bland de franska soldaterna, till och med officerarne, ja till och med intendenturen, var ett ganska betydligt antal alldeles okunnigt om sjukvårdstecknets betydelse, fridlysthet och fordringar, emedan befälet icke hade fylt sin plikt att på förhand bringa dessa till allmän kännedom genom fullständig undervisning därom; detta förhållande blef bekräftadt och till och med ifrån kompetent franskt håll öppet erkändt.[1] Många klagomål förspordes af fältläkarne däröfver, att å båda sidorna ockuperande militärbefälhafvare — ofta af öfverdrifven fruktan att förråda sina operationsplaner — icke iakttogo stadgandet i 1864 års Genèvekonventions art. 3 att till de fientliga förposterna öfverlämna den sjukvårdspersonal, som fordrade fritt aftåg för att förena sig med sin kår, ja de drogo sig till och med af liknande betänkligheter för att hemsända otjänstbara sjuka och sårade. Personalen kvarhölls ofta olagligt, ja utsattes till och med för råheter; och om han äntligen fick aftåga, iakttogs icke alltid den riktiga vägen, utan han nödgades göra långa omvägar genom de neutrala länderna. Befälhafvarne visade stor motvillighet att återställa sjukvårdsmateriel, som behöfdes för vård af sårade fångar af motpartens armé. Mycket svåra förbrytelser hafva, äfven ifrån fullt opartiska håll, blifvit lagda tyska officerare till last, ända till och med sjukvårdspersonals fängslande, ja mord och dråp å fältläkare, äfvenså fältlasaretters tillgrepp på slagfälten eller afsiktliga kvarhållande, ända till flera veckor, i nödlägen,[2] slutligen, om än mindre ofta, be-

[1] En stor del af de franska läkarne buro icke ens den föreskrifna armholken, och ambulanserna saknade Genèvekonventionens tecken. Se vidare J. Guelle, *La guerre continentale*, Paris, s. 126.

[2] Se *Revue de droit international et de législation comparée*, Bruxelles, årg. 1871, s. 324 o. följ.

skjutning af hospitaler som buro Röda korsets flagga.[1] Ett fel af Frankrike, att bestrida sjuktransporters genomtåg öfver neutralt territorium, har äfven blifvit med rätta skarpt klandradt.[2]

Den missaktning, som sålunda visades Röda korset och Genèvekonventionen redan vid första tillfället af deras tillämpning — en tillämpning som naturligtvis därför med spänd uppmärksamhet hade blifvit emotsedd i hela världen, så mycket mera som de krigförande voro två stora kulturstater —, uppkallade genast vid krigets slut yrkanden på rättsmedel i och för framtvingandet af en mera effektiv efterlefnad af de konventionella föreskrifterna, såväl preventiva genom fullständigare instruktioner för befäl och trupp som repressiva genom straffbestämmelser.

Under *1877 års rysk-turkiska* krig iakttogs å den ryska sidan Genèvekonventionen tämligen klanderfritt, bättre än man väntat, tack vare den omtanke, hvarmed en af de ryska ledamöterna af Folkrättsinstitutet hade på förhand vidtagit åtgärder åtminstone emot konventionens öfverträdelse af *okunnighet*. Tusentals exemplar af hennes text blefvo i följd af dessa åtgärder i tillräcklig tid spridda bland befälet och trupperna, och en rysk dagorder af den 23 juli inskärpte dessutom särskildt tecknens betydelse och aktning för de sjuka och sårade, deras vårdare, personal och materiel, med förbud emot hvarje slags fientlighet emot hospitalerna och ambulanserna äfven-

[1] A. Pillet, *Droit de la guerre*, Paris, d. I, s. 158.

[2] Franska regeringen var till och med nog okunnig eller orättvis att i fråga om en tysk sjuktransport genom Belgien till detta lands regering anföra den förklaring, att hon komme att betrakta tillåtelsen därtill för »neutralitetsbrott» af Belgien. Från alla håll blef detta tillvägagående af Frankrike skarpt ogilladt. Genomtåg med sjuka och sårade, visserligen först genom 1899 års Haagkonvention rörande landkriget fördragsenligt gilladt, var det redan förut af folkrätten.

som tvång emot personalen uti intagna och besatta orter. Emot missbruk af Röda korset och dess tecken genom fienden åter fingo underbefäl och trupp icke själfva inskrida: bemyndigande måste inhämtas af öfverbefäl o. s. v. Visserligen förmådde dessa åtgärder och befallningar uppifrån icke alltid göra sig förstådda af den obildade ryska truppens massa, än mindre hindra alla öfverträdelser, — de gjorde det dock så mycket som i en så okunnig här kunde väntas och i alla händelser denna gång ofantligt mycket mer än i Rysslands nästa krig. — Å den turkiska sidan däremot var beteendet sådant, att man svårligen skulle kunna tänka sig något brott eller någon kränkning, icke blott af själfva konventionen utan äfven af de grundsatser af vanlig mänsklighet, på hvilka hon ytterst hvilar, som icke begicks af turkarne, från och med materielens bortröfvande samt beskjutning af sjukvårdens personal, materiel och anstalter, ambulanserna och Röda korset,[1] till och med mord å personalen och blodbad med ty åtföljande stympning och martering af de sårade, och detta, alldeles icke i enstaka fall blott, utan systematiskt och i den mest vidsträckta skala, med befälets och de högsta myndigheternas medgifvande, ja till och med på deras uppmaning. Ehuru turkiska regeringen redan år 1865 hade biträdt Genèvekonventionen och förpliktat sig till aktning för Röda korset, fann hon sig först vid 1876 års slut därtill oförmögen. För att betaga henne alla rimliga förevändningar, samtyckte då hennes medkontraherande signatärmakter i konventionen att, som ett undantag, det Röda korsets tecken fick inom turkiska ar-

[1] Turkiska regeringen sökte urskulda attentaten på Röda korset med hänvisning därpå, att »korsets tecken sårade musulmanens känslor». Men hvarför hade då regeringen själfmant underskrifvit 1864 års Genèvekonvention och förpliktat sig att akta detta tecken, en förpliktelse som hon vid krigets början förnyade genom en officiell förklaring till de främmande makterna? För öfrigt begingo turkarne samma slags attentat emot den hvita parlamentärflaggan, hvilken dock omöjligt kunde »såra musulmanens känslor».

mén utbytas emot en röd halfmåne. Men detta medgifvande — för öfrigt så föga förtjänadt då det lämnades åt en fördragsbrytande regering — tjänade till intet, emedan man inom de turkiska arméerna ändå visade sig vara fullkomligt okunnig om *alla* tecken, af hvad utseende de än vore, som betydde aktning för krigets ur stridbart skick försatta och värnlösa offer, och trupperna icke ens kände Genèvekonventionens tillvaro, samt deras regering, myndigheter och befäl icke allenast intet gjorde för att *afhjälpa* denna okunnighet[1] utan äfven med afsikt *underhöllo* henne och hindrade hennes skingrande.[2] — Resultatet af turkarnes framfart blef — förutom de tillrättavisningar regeringen erhöll officielt ifrån de europeiska kabinetten[3] och Folkrättsinstitutet[4] — att vid krigets slut nästan inga ryska invalider funnos kvar i de turkiska arméerna, de hade alla blifvit på ett eller annat sätt fegt aflifvade.

[1] Någon turkisk öfversättning af konventionen existerade icke ens.

[2] »Koran» — så predikades i de turkiska moskéerna och upprepades af militärmyndigheterna — »känner hvarken till någon folkrätt »eller någon Genèvekonvention».

[3] Särskildt genom en skarp kollektivnot ifrån kabinetten i Berlin, Wien, Rom och Madrid.

[4] I form af ett öppet uttalande, enhälligt voteradt vid Institutets årsmöte i Zürich hösten 1877. Detta uttalande eger i synnerhet värde genom den däri framhållna erinran om det ansvar, som drabbar *regeringen* och hvarifrån denna ingalunda kan befria sig genom att — så som den turkiska hade försökt att göra — skylla felet på trupperna och dessas egenskap af oregelbundna, hvilka förmenades hvarken själfva förstå regelbundna truppers disciplin, icke heller därtill kunna hållas af befälet. Härtill svarade Institutet, att det är hvarje krigförandes plikt — för så vidt han öfver hufvud vill göra anspråk på anseende af civiliserad — att hålla trupper, som kunna instrueras, och att instruera dem. Om en krigförande tillåter sig användandet af vilda horder och förbrytareband, sådana som kurder, tscherkesser, bashi-bozuks och andra liknande, om hvilka han redan *på förhand vet*, att de icke kunna eller vilja iakttaga krigets lagar, eller försummar att hålla dem därtill med tjänliga medel, af försumlighet eller emedan han finner sin räkning vid den brottsliga krigföringen, så faller skulden och ansvaret för deras förbrytelser på honom själf, och han förverkar rättigheten att räknas som medlem af det civiliserade statsamfundet.

Under *1885 års bulgarisk-serbiska* krig iakttogs i allmänhet Genèvekonventionen. Till och med ett framsteg gjordes af dessa små, nätt och jämt i den civiliserade statskretsen insläpta nationer — ett framsteg hvarigenom de sköto förbi stormakterna —, i det att de erbjödo det hittills osedda exemplet af en högsinthet, som tillät fiendens sjuktransporter att passera öfver statsterritoriet och till och med där förnya sin materiel.[1]

Kriget *1894—1895* erhöll bland annat en särskild märkvärdighet därigenom, att det fördes emellan tvenne parter af hvilka blott den ena(Japan) men icke den andra (Kina) vid den tiden hade biträdt Genèvekonventionen. Också var det blott på den japanska sidan, som hennes regler i verkligheten tillämpades och en Röda korsets sjukvård organiserades och verkade, under hvilken fiendens sårade och sjuka skulle behandlas lika med de egna. För öfrigt röjdes redan före fientligheternas öppnande den ofantliga skilnaden emellan dessa båda krigförande parter, äfven hvad konventionens *grunder* beträffar, i allvar och humanitet.

I Japan hade, långt innan kriget ens med bestämdhet emotsågs, åtminstone hvad tidpunkten beträffade, vidtomfattande åtgärder blifvit energiskt vidtagna för att icke låta händelserna öfverraska en med afseende på fältsjukvården oförberedd krigsmakt. Redan så tidigt som år 1877, det vill säga, innan ens ett årtionde hunnit förgå efter det afgörande grundläggandet af Japans västerländska utbildning och regelbundna förbindelser med den västerländska kulturen, hade där organiserats ett »Sällskap för sjukvård i fält» utan afseende på nationalitet, hvarur senare framgick det japanska Röda korset, sedan Japan år 1886 hade biträdt Genèvekonventionen.

[1] I bjärt motsats härtill vägrade Italien under sitt krig med Abyssinien år 1896 att låta Röda korsets transporter, äfven neutrala, gå öfver dess territorium med bestämmelse till motparten.

Och ytterligare ett årtionde senare, år 1887, spriddes genom mångfaldiga medel, genom undervisning, skrifter och på annat sätt, inom hela japanska armén grundlig kunskap om Röda korsets betydelse och Genèvekonventionens innehåll. En klart och fullständigt affattad uppsats därom ålades hvarje militär att studera. Likaledes kungjordes sistnämda år och ålades till efterlefnad reglementariska föreskrifter på folkrättsliga områden som med dessa närmast sammanhängde. Under själfva krigets lopp behandlade japanerna samvetsgrant fiendens sjuka och sårade med samma omsorg och hängifvenhet som sina egna, och åt fiendens beviljades i intet afseende mindre fördelar än de egna åtnjöto. Befälets proklamationer innehöllo icke blott sträng och uttrycklig befallning om aktning för sårade kineser utan äfven särskildt åliggande för Röda korsets personal att betrakta dem *som landsmän*, upptaga och sköta dem. Plundring af sårade fiender belades med ytterst stränga straff, till och med dödsstraff om nya sår tillfogades. — Detta ville nu visserligen icke säga, att den japanska fältsjukvården redan under detta krig hade erhållit en så fullständig och i alla afseenden nöjaktig utbildning, att icke efteråt, när krigets erfarenheter bringat sina lärdomar, talrika brister och luckor upptäcktes, hvilka gåfvo anledning till kritik och förbättringar, så att emellan det japanska Röda korset af 1894—1895 och det af 1904—1905 en ofantlig skilnad kan iakttagas.[1] Det hindrade

[1] Våra japanska kolleger och korrespondenter erkände själfva och beklagade sig öfver att t. ex. inom andra armén, under slagen vid Kintchoo, Port Arthur och Weï-Haï-Waï, sjukvården visade sig vara om än oklanderlig i godhet och tillvägagående dock ganska *otillräcklig*, i det att knapt en procent af det oerhördt stora antalet sårade kunde ordentligt upptagas och hjälpas. Äfven klandrades i Japan inom prässen, bland läkarne och af de folkrättsliga auktoriteterna bittert däröfver, att befälet uteslöt Röda korsets verksamhet ifrån själfva *de kämpandes kårer*, d. v. s. första linien. Visserligen torde befälet härvid ha handlat i god tro, snarare af oerfarenhet inför allt detta nya väsende, än af pliktförgätenhet; och skäl, eller åtminstone

icke, att världen beundrade det japanska Röda korsets förstlingsprof, utmärkt för att vara det första steget och med så ringa förberedelsetid. I synnerhet beundrades det tålamod, hvarmed mänsklighet visades en fiende, som å sin sida ingen visade.[1]

Ty å den kinesiska sidan var tillvägagåendet rakt motsatt. Först och främst hade kinesiska regeringen föga eller intet gjort på förhand för att försäkra sig ens om förefintligheten af en fältsjukvård i händelse af krig. När det utbröt, saknade den kinesiska armén all organisering för sjukanstalter på Röda korsets grund. Visserligen hade i Kina bildat sig en frivillig förening med Röda korsets namn. Men som denna förening, bestående af främlingar, uteslutande lämnade sin hjälp åt kineser och alltså icke fylde Genèvekonventionens vilkor att behandla de sårade och sjuka utan skilnad på nationalitet, undanbad sig det japanska Röda korset hennes

förebäranden, saknades icke. Befälet ursäktade sin försumlighet under förebärande hufvudsakligen: 1° att en fullständig tillämpning i alla delar af Genèvekonventionen — så som myndigheterna och rättslärarne i Tokio hade fordrat — till och med gentemot en fiende hvilken, i likhet med kineserna, å sin sida icke alls iakttog konventionens bestämmelser, i verkligheten vore outförbar; 2° att detta särskildt visade sig vid kinesernas oupphörliga angrepp på och våldförande af Röda korsets personal och materiel under pågående strid; 3° att inom första linien regementspersonalen ändå vore tillräcklig för de sjukas och sårades transporter; 4° att personalen af Röda korsets sällskap ännu icke hade hunnit vänja sig vid tjänsten på själfva slagfältet. — Endast det andra af dessa skäl gillades. I hvad de öfriga angick, invände den japanska kritiken med skäl att: beträffande 1°, Japan ju hade förpliktat sig att efterlefva Genèvekonventionen oberoende af ömsesidighet; beträffande 3°, erfarenheten under slagen vid Kintchoo, Port Arthur och Weï-Haï-Weï tydligt hade ådagalagt regementspersonalens otillräcklighet vid sjuktransporterna och vården; slutligen beträffande 4°, det hade varit krigsstyrelsens plikt att låta inöfva Röda korsets personal på förhand, under freden.

[1] Landkrigets kommentator, japanska generalstabens folkrättsdelegerade till högkvarteret, professor Ariga, förklarar detta drag hos sina landsmän med orden: »Japanerna vilja icke kriga mot kineserna »så, som kineserna kriga mot japanerna, ty i Japan iakttages mänsk»lig krigföring för mänsklighetens skull och icke blott för fiendens.» (N. Ariga, *La guerre sino-japonaise*, Paris 1896, s. XI—XII, 9.)

medverkan och vägrade att med henne samarbeta. Det hade för öfrigt icke varit möjligt, alldenstund kineserna i verkligheten ändå icke iakttogo någon ömsesidighet. Ty, under det att japanerna å sin sida aktade de sårade och sjuka kineserna, upptogo och skötte dem, brydde sig kineserna icke om någon vård, allra minst af fiender, och om de kommo öfver japanska sårade, mördade de dem utan vidare. Sina egna sårade åter läto de visserligen lefva, såvida icke sår och sjukdom gjorde ända på lifvet, men någon hjälp och vård för att åt lifvet *rädda* dem brydde de sig icke om. Äfven om regeringen och den högsta krigsstyrelsen för skams skull hade sökt göra något för att ordna dylik hjälp, så hade ändå alla åtgärder och befallningar strandat emot såväl officerarnes som soldaternas apatiska slöhet. Men i själfva verket hade styrelsen intet gjort, af organiserad hjälp fans intet spår. Och truppens vildhet lät icke försummelsen stanna vid detta negativa fel, så snart det var fråga om den fientliga sidans sårade eller sjuka. Hvarje sårad japan, som föll i händerna på en kines, hade att vänta martering, stympning, slutligen mord medelst hufvudets afhuggning efter inälfvornas utrifvande och all möjlig upptänklig pina. Ja, denna djuriska råhet gäckade ofta det japanska Röda korsets bemödanden att rädda sårade kineser, i det att dessa försåtligt mördade sina räddare.

Det *grekisk-turkiska* kriget af *år 1897* företer så till vida en viss likhet med det föregående, att äfven här de sjuka och sårade endast af den ena krigförande parten aktades men icke af den andra. I öfrigt kunde visserligen icke den grekiska krigföringen jämföras med den japanska ens med afseende på dessa frågor, lika litet som i andra afseenden. Men turkarnes tillvägagående kunde jämföras med kinesernas och var om möjligt värre i sina arga utsväfningar.

Emot den grekiska fältsjukvården kunde visserligen anmärkningar göras beträffande utbildningen och förvaltningen. Organiseringen befans vid krigets utbrott vara i ett mycket bristfälligt skick. Hon blef sedan bättre, mindre genom grekernas eget åtgörande än tack vare ett ofantligt tillopp af utländsk hjälp. Däremot kunde föga anmärkas emot grekernas sätt att uppfatta sjukvårdens inre och rättsliga sida. Det har tämligen allmänt blifvit erkändt, att de under fientligheternas bedrifvande i det stora hela inga svårare brott begingo mot Genèvekonventionens föreskrifter.

Å den turkiska sidan däremot, där likaledes främlingar hade organiserat en till det yttre utmärkt sjukvård, behandlades fiendens sjuka och sårade på slagfälten och därutom på samma sätt som, enligt hvad ofvan blifvit nämdt, skedde under 1877 års krig och alltid sker i turkarnes krig, d. v. s. genom aflifning med eller utan pinomedel. Därmed är visserligen icke sagdt, att alla de skändligheter turkarne begingo under 1876—1877 års krig, först emot serberna och bulgarerna, sedan emot ryssarne, nu upprepades i lika ohöljda former och på alla områden. Tillvägagåendet var slugare och, bortsedt ifrån råheterna på själfva slagfälten och vid orters besättning, sökte man oftare bemantla afsikterna genom ett eller annat ifrån humanitetens principer lånadt sken jämte alla möjliga granna försäkringar och löften, dock utan ringaste allvar hvad utförandet beträffade. I krigets början bedrefs i sådana syften åtskillig ostentation i Konstantinopel, för ögonblicket egnad att vilseleda Europa men snart afslöjad genom diplomatiens och publicitetens obevekliga räfster. Den ytlige betraktaren förvånades först vid åsynen af den skenbara ifver — med flit så mycket som möjligt visad och framhållen —, hvarmed i Konstantinopel utrustades en riklig personal och materiel, för resten idel utländskt verk och hvaraf förtjänsten ute-

slutande tillkom europeiska sällskap, hvilka trodde sig genom exemplets och det goda inflytandets medel kunna omvända de turkiska militärmyndigheterna och arméerna till mänskligare krigsbruk. Men det skulle snart visa sig, hur bortkastad all denna välgörenhet var och hur litet hon förmådde åstadkomma gentemot saknaden af den *anda*, som endast en hyfsad uppfostran kan skapa. Under det att sultanen besökte hospitalerna och sultaninnorna repade linneskaf — allt för syns skull och under stort lof och pris ifrån turkiska journalisters och militärers sida, tydligen i tanke på ryktets spridning därom genom den utländska prässen och för att sålunda denna gång måhända undslippa det förakt ifrån den civiliserade världens sida, som turkarne hade skördat af sitt barbari mot krigets offer under föregående krigstillfällen —, blefvo de sjuka och sårade på slagfälten behandlade lika nedrigt som förr, genom lönnmord, stympning, tortyr (ögonens utstingning, stekning vid eld m. m. dyl). Och under det att turkiska befälhafvare med mycket fraser och buller tillropade de underordnade aktning för de sårade och sjuka, såvida händelsevis någon korrespondent till en utländsk tidning eller tidskrift befann sig i grannskapet eller så nära, att man kunde förmoda meddelanden därom genom honom vida omkring eller med antydan att låta ryktet gå vidare, massakrerades de vid andra tillfällen, då dylika vittnen icke voro närvarande eller kunde antagas vistas i närheten, allt enligt det turkiska bruket, efter föregående marter, sargning, stympning o. s. v. Hvarje grek, som hade den olyckan att falla i turkiska händer, visste hvad som förestod honom, och han visste, att hans lidande tillstånd därvid intet betydde; otjänstbara våldfördes lika väl som tjänstbara af de turkar, som för ögonblicket kände sig därtill vara i tillfälle och utom håll för repressalier. Det förklarar den massa af självmord, som under detta krig begingos af så-

rade greker, så snart de insågo omöjligheten att undkomma. Och i rak strid med Genèvekonventionen, som dock Turkiet hade biträdt, gjordes sjukvårdspersonal till fånge, sedan holken med tecknet slitits af armen. De föreställningar, hvilka en eller annan gång gjordes emot dessa skändligheter inför befälet af främmande personer och därvid saken var för klar för att kunna förnekas, afvisades cyniskt med invändningen, att »sådant kunde man »icke hjälpa, truppen måste roa sig för att icke ledsna».

Under *1898 års spansk-amerikanska* krig aktades på ett högst berömvärdt sätt de sjuka och sårade. Endast loford ha från andra länder kommit parterna till del, under enhälligt erkännande af deras ridderlighet och människoälskande nit äfvensom af den noggrannhet och samvetsgrannhet hvarmed Genèvekonventionens bestämmelser iakttogos; så att detta krig anses som ett mönster uti ifrågavarande afseenden. Å ingendera sidan torde fall ha förekommit af angrepp på Röda korset, dess personal eller materiel, fältlasaretter eller andra sjukvårdsanstalter, icke heller några grymheter emot de lidande. De båda krigförande gjorde fordringarne härutinnan till den grad till en hederssak, att vid krigets slut den amerikanska arméns öfverbefälhafvare på Kuba fick af den fientliga armén emottaga en i hjärtliga ordalag affattad tacksamhetsadress, undertecknad af 11,000 spanska soldater, med erkännande af amerikanernas omsorg vid de infångade sårades omhändertagande, de sjukas vård och de dödas begrafning.

Däremot riktades allvarliga förebråelser emot vederbörande med anledning af hälsovårdens bristfälliga organisering och förberedelser, och detta, såväl å den amerikanska som den spanska sidan, anmärkningar som visserligen mera träffade statens inre förvaltning än militärmyndigheternas iakttagelse af konventionernas folkrätts-

liga regler. I båda lägren, men i synnerhet det amerikanska, fattades det nödvändiga både af läkemedel och utrustningsartiklar. Af bristen å den amerikanska sidan ledo icke mindre amerikanerna själfva än spanjorerna. De amerikanska truppernas tillstånd blef i följd af denna försumlighet slutligen sådant, att deras befälhafvare ingåfvo en formlig ansökan till unionsregeringen med begäran om arméns — återkallande till hemlandet (!), emedan »ar»mén vore i följd af malarians inflytande oduglig och »försatt i ett tillstånd egnadt att medföra hans full»ständiga undergång» . . . »armén måste genast hemkal»las eller ock förgås». En dylik ansökan, knapt tänkbar i Europa eller i Japan, är märklig nog som bidrag till karaktäristiken liktidigt af amerikansk disciplin och af amerikansk intendentur.

Vi komma nu till det krig, som uppvisar den hittills mörkaste fläcken i Röda korsets historia bland civiliserade och upplysta nationer; och det är i sanning med smärta, som författaren af dessa rader, liktidigt en vän af folkrätten och af den i så många afseenden öfverlägsna och i mycket äfven humanitära nation som koloniserat världen, ställes i det pinsamma valet emellan sanningsplikten emot den förra och känslorna mot den senare. Men hur motbjudande det än är, måste skildringen af hvad i *1899—1902 års sydafrikanska* krig bröts emot Röda korset ifrån den sida, som af Genèvekonventionens egen stiftare någon tid före kriget betecknades såsom den, hvarest hans stiftelse blifvit intill den tidpunkten bäst utvecklad, framläggas med samma allvar och obevekliga vittnesbörd, som samtliga andra liknande fel, begångna å andra håll och under andra krig. Ett sådant vittnesbörd är så mycket nödvändigare och måste så mycket mera aktas och icke missförstås, som ögonens tillslutande i detta fall äfven inom den felande staten blifvit af hans bästa

karaktärer betecknadt som endast egnadt att förhindra ångern och bättringen, och det ju här icke är fråga om ett land och ett folk, där man skulle kunna skylla brotten på fanatismens och den bristande kulturens förblindelser så som hos turkarne, med hvilkas utsväfningar under 1876—1877 och 1897 års krig engelsmännens under det sydafrikanska kriget emellertid bilda en så häpnadsväckande likhet, att man icke skulle våga anteckna dem, om de icke tyvärr blifvit bekräftade från de mest skilda och opartiska håll. De sjukas och sårades plundring, pinande, misshandel och mord, beskjutning af sjukvårdsanstalter, ambulansernas bortröfvande, råheter emot läkarne och sjukvårdsbetjäningen, hvartill kommer den gröfsta tänkbara försumlighet i de egna sjukvårdsmedlens förberedelse och organisering, — se där de brott och fel, som knapt mindre af opartiska auktoriteter i själfva England än ifrån andra håll lagts de britiska härarne, deras befäl och trupper, till last under detta för sin förvildning så sorgligt ryktbara krig.

Visserligen begingos en mycket stor del af engelsmännens brott emot Röda korset på slagfälten utan befälets vetskap och vilja, ehuru äfven härvid i så stor utsträckning och strafflöst, att befäl, myndigheter och till och med regeringen svårligen kunde fritagas ifrån skuld. Men ett mycket stort antal — alldeles för stort för att icke åsätta sin prägel på kriget i dess helhet och grunda det allmänna omdömet — begicks med befälets omedelbara medbrottslighet. Att sårade boer, liggande på slagfältet redlösa, plundrades in på bara kroppen af engelska soldathopar, synes särskildt under ett skede af kriget ha varit så vanligt, att det icke kunde ursäktas som blotta undantag och tillfälligheter.[1] Lönnmord å sårade

[1] I synnerhet framkallades i Europa och Amerika en storm af ovilja af ett fall, som på grund af offrets ställning väckte ett särskildt uppseende, ehuru det på intet vis synes ha varit värre än otaliga

boer förekommo i synnerhet när engelsmännen upptäckte dem liggande afsides hjälplösa. För öfrigt kränktes Genèvekonventionen genom de engelska trupperna och officerarne under alla möjliga former. Än sköts på Röda korset, dess flagga, anstalter eller transporter. Än gjordes angrepp på materielen, ja till och med på personalen. Hela fältlasaretter tillgrepos, och deras personal bortfördes. Man förgrep sig flera gånger på de icke-engelska läkarnes personer. De utsattes för våldsamheter, förolämpningar, mordförsök, och många af dem gjordes till fångar för att därigenom förvärra motsidans lidanden. Slutligen behandlades de sjuka och sårade på ett rent af hårresande sätt, därvid ingen bättre ursäkt kunde anföras, än att de klandervärda gärningarne icke alltid framgingo ur någon dålig afsikt utan ofta endast af grof vårdslöshet och lättsinne, och att de voro af den beskaffenhet, att icke allenast de fientliga utan äfven de egna trupperna däraf ledo. Kriget hade blifvit öppnadt, utan att man i England förberedt sjukvården. Denna befann sig i det uslaste skick. Både läkare och läkemedel fattades. Sjukskötares och sjuksköterskors hjälp afvisades af nyck och i följd af ränker. De engelska läkarne ertappades allt emellanåt berusade under sin tjänstutöfning. Massor af sjuka och sårade af den egna sidan öfverhopades i hospitalerna på det sätt, att smittosamma sjukdomar utbreddes af brist på omsorg och renlighet. Hvad under, att vid sådant förhållande motsidans sjuka och sårade, som föllo i engelsmännens händer, icke blefvo väl behandlade, då därvid hatet sällade sig till försumligheten. Sårade boer sammankopplades med

andra. Boergeneralen Kock, svårt sårad, blef af engelska soldater, hvilka påträffade honom liggande redlös på slagfältet, afklädd och utplundrad på allt samt därefter lämnad i naket tillstånd åt sitt öde. När han slutligen transporterades till Ladysmith, lämnades han äfven där en timme hjälplös liggande på gatan, hvarefter han dog af vanvård.

rep och spändes för kanoner. Andra transporterades trots läkarebetyg om lifsfarligheten däraf, och dogo under vägen. Åter andra inspärrades i trånga, osunda, orena rum, lämnades utan föda eller missfirmades. Det gick så långt, att den engelska krigsstyrelsen måste emottaga skarpa föreställningar till och med af sitt eget lands styrelse för Röda korset. Därtill kommo föreställningar ifrån Röda korsets internationella centralkomités organ i Genève, från folkrättsrevyerna m. fl. opartiska håll.[1]

Liknande öfverträdelser ifrån boernas sida hafva icke kunnat ådagaläggas. De aktade Röda korset, iaktogo Genèvekonventionen och egnade all möjlig omsorg åt de sjuka och sårade. Icke blott organiseringen af deras sjukvård utan äfven och framför allt den mänsklighet, den goda omsorg och människokärlek, hvarmed de behandlade sina ur striden försatta fiender, väckte hela världens beundran. Bekräftadt är, att boerna ofta försakade sin egen nödtorft för att hjälpa de engelska invaliderna, klädde af sig för att betäcka dem, åt dem afstodo sin kost. Stundom blef detta uppförande rent af gripande vid en jämförelse med motsidans, t. ex. vid slagfälten kring Modder-River i november 1899. Under det att de sårade boerna i det engelska lägret dogo till följd af vanvård och till och med misshandel, sågos boerna omhändertaga de sårade engelsmännen och behandla dem som sina egna eller än bättre. Efter slaget vid Vaalkrantz och engelsmännens återtåg ifrån slagfältet i februari 1900 funno och upptogo boerna en mängd sårade, som engelsmännen under två dygn hade lämnat hjälplösa på marken inom sina linjer. Boerna funno äf-

[1] Se bl. a. *Bulletin international des Sociétés de la Croix-Rouge*, Genève, årg. 1900, s. 111 o. följ., 150 m. fl. st.; *Revue générale de droit international public*, Paris, årg. 1900, s. 663—690, årg. 1901, s. 99—117, 162—176.

ven lik efter öfvergifna engelska soldater, och under det de begrafde dessa lik, beskötos de af engelsmännen.[1]

Under *1904—1905 års japansk-ryska* krig synes, som ofvan blifvit nämdt, uppförandet på den ryska sidan icke på långt när ha varit lika oklanderligt som under Rysslands näst föregående krig. Det bekräftades i själfva verket att, sedan ryssarne i landkriget först börjat förfalla till det ohederliga bruket af falsk flaggning för att vilseleda, öfverraska eller undkomma fienden, de slutligen icke ens uteslöto Röda korsets flagga från dessa medel, både på slagfälten och eljes vid tåg och transporter. Under Port Arthurs belägring angrepo ryssarne japansk sjukvårdspersonal i trots af Röda korsets tecken och dödade flera individer af personalen efter att ha afslitit armholkarne. I maj 1905 blef till och med ett helt japanskt fältlasarett angripet af ryska kavallerister, hvilka omringade och beskötо det samt våldförde sig på läkarekåren trots Röda korsets tecken. Af sjukvårdsmaterielen uppbrände de en del och bortförde återstoden. En af de ryska brigadcheferna utfärdade i februari samma år en formlig order att döda alla japanska soldater som påträffades liggande på marken, utan att bry sig om, *huruvida* de voro sårade eller icke. Slutligen lära talrika enstaka fall ha förekommit, i hvilka ryssarne tillåtit sig skamlig tortyr af japanska sårade, ögonens utstingning, bröstets upprispande samt deras dödande och likens plundring.[2] Hvad beträffar åter den ryska fältsjukvårdens egen inre organisering, utbildningen, förvaltningen och förberedelserna, så hade nog

[1] Boernas regelräta och berömliga uppförande i dessa afseenden har blifvit erkändt icke blott af folkrättsrevyerna utan äfven officielt af Röda korsets internationella centralkomité (se *Bulletin international des Sociétés de la Croix-Rouge*, Genève, årg. 1900, s. 5, 98).

[2] *Revue générale de droit international public*, Paris, årg. 1905, s. 631—633.

dessa kunnat befinna sig i jämnhöjd, om icke precis med de utmärkta japanska, åtminstone med flertalet af nutidens, om icke härvidlag, likasom i de flesta andra afseenden rörande rysk förvaltning, i krig ej mindre i fred, allt verk hade gäckats af den vanliga synd, som undergräfver de ryska företagen och mer än allt annat torde vara yttersta orsaken till Rysslands motgångar äfven i krig, — korruptionen, som i det landet genomsyrar allt. Äfven ifrån rysk sida såväl som ifrån hvarje annan har blifvit bekräftadt, att blott en ringa procent af de medel, i synnerhet i pänningar, som anslagits till Röda korset, hann till sin bestämmelse. Den ojämförligt största delen försvann på vägen dit, i alla möjliga enskilda fickor, från de högsta till de lägsta, Röda korsets egna ämbetsmäns och förvaltningsmyndigheters såväl som utomståendes, så att den lilla återstod, hvilken i verkligheten kom sjukvården till del, blef alldeles otillräcklig äfven för att fylla de nödvändigaste behofven. Följden blef, att den ryska fältsjukvården på krigsskådeplatsen under hela kriget befann sig i ett skick, som på intet vis motsvarade nutidens kraf.

Det var i synnerhet i *detta* afseende — om än visserligen äfven eljes —, som motsatsen bjärt framstod emellan de båda krigförande parterna i detta för Röda korsets historia så innehållsrika krig, en kontrast som knapt skulle kunna tänkas större. I Japan visste man alltid, att hvarje minsta slant, som blifvit af staten anslagen eller af den enskilda offervilligheten egnad åt Röda korset, skulle — såväl som hvad åt hvarje annat patriotiskt eller allmännyttigt ändamål egnades — framkomma, omedelbart eller medelbart, precis till det ställe och i de händer, för hvilka medlen hade blifvit bestämda, — medlen försvunno icke på vägen, så som i Ryssland. Detta förhållande bidrog naturligtvis i hög grad, icke blott till att göra medlen tillräckliga för en verkligen god och tillfyllestgörande sjuk-

vård under kriget, utan äfven till att — hvad lika mycket eller kanske än mera betydde för det japanska Röda korsets öfverlägsenhet — underhålla den anda af förtroende och fruktbar förhoppningsfullhet, som lyckas emedan man icke behöfver tappa modet i medvetande af ansträngningarnes lönlöshet.

För öfrigt medverkade otaliga andra orsaker till det japanska Röda korsets utmärkta tillstånd. Under det årtionde, som hade förflutit efter Japans förra krig, hade man ingalunda förlorat tiden, utan rastlöst arbetat på afhjälpandet af de brister och misstag, hvilka, som ofvan sagdt, då hade blifvit upptäckta under den första erfarenheten. Följden var att, när 1904 års krig utbröt, man var fullt försedd och förberedd, och att den japanska fältsjukvården då kunde uppvisa egenskaper, hvarigenom han betecknades som den dittills bästa. Enahanda loford kom själfva vården under kriget till del. Det är en erkänd sak, att bättre omsorger icke kunde begäras, om ens tänkas. Icke blott att de japanska läkarne, städse väl utrustade, aldrig gåfvo sig någon ro så länge en enda sårad kunde befaras sakna hjälp, men själfva hjälpen fördelades systematiskt på det sätt, att de fientliga sårade städse i första rummet blefvo hennes föremål, och det var åt dem som allt det bästa gafs. Detta ädelmod tycktes för öfrigt ingå som integrerande del uti japanernas s. k. *Boushidô* (»ridderlighet») och blef i detta krig utveckladt i så storartad skala, att de i Japan vårdade ryssarne, ovana vid en sådan behandling, hvarom de knapt haft föreställning, aldrig ville lämna sin fiendes land. I detta människoälskande nit erinrade det japanska sättet mycket om boernas, med hvilkas krigföring deras egen onekligen i flera afseenden företer en viss analogi.

Som man ser vid en blick tillbaka på Röda korsets handhafvande under de förnämsta af de krig, hvilka ut-

kämpats efter instiftelsens tillkomst, kunna endast ett fåtal krigstillstånd förtjäna vitsordet af en samvetsgrann iakttagelse af dess fordringar och af konventionernas bestämmelser. Och — det sorgligaste af allt — bland de krigförande, hvilka låtit de svåraste öfverträdelserna komma sig till last, figurera de mest civiliserade vid sidan af de i denna punkt mest barbariska; tyskars och engelsmäns afvikelser täfla med turkars och kinesers. Icke heller har det varit européer, utan amerikaner, afrikander och japaner, som visat den mest korrekta iakttagelsen af de konventionella fordringarne, och det har icke varit i Europa, som fältsjukvården nått sin högsta höjd i godhet. I både humanitet, aktning för krigets offer, särskildt de fientliga, och nit om fältsjukvården, synes alltså Europa stå efter Amerika, Asien och till och med Afrika. I sanning, borde icke de europeiska s. k. stormakterna, uti hvilkas självförskattning, egenkärlek och bristande aktning för andra nationer — i synnerhet om dessa senare ega något som de förra afundas dem — väl den yttersta grunden torde vara att söka till den hos dem bristande mänsklighetskänsla, hvarförutan sådana institutioner som Röda korset i verkligheten bli illusoriska, häraf draga lärdomar, egnade att framkalla ånger och bättring? Mången betviflar dessa. För vår del ha vi aldrig delat denna pessimism, hvilken för öfrigt synes oss motsägas af det vittnesbörd historiens progression lämnar. Som exempel, hållom oss blott vid de nationers utsikter, hvilkas felaktighet under de sista tiderna så ofta framhållits och varit föremål för bittert klander.

Blott en enda af dem synes gifva berättigade anledningar till förtviflan. De orsaker, hvilka förhindra den turkiska staten och det turkiska folket ifrån Genèvekonventionernas efterlefnad och den humanitet emot fiender, hvarförutan fältsjukvården icke kan bli mellanfolklig,

ligga så djupt, att ingen som känner turkarne hängifver sig åt den förblindelsen, att de *någonsin* skulle komma att ens tillnärmelsevis fylla de fordringar hvarom här är fråga, så länge öfver hufvud staternas stora samfund tillåter dem att bekriga andra nationer. Ty, under det att öfverallt eljes äfven de, som förut felat, synbarligen dock göra framsteg och rätta sig, om än långsammare än man skulle önska, gå regeringen i Konstantinopel och hennes undersåtar af osmanlis tvärtom tillbaka och bli allt värre. För hvarje nytt krig hafva turkarnes brott emot de sjuka och sårade tilltagit i antal och ohygglighet; och under det att Turkiet biträdde den första Genèvekonventionen, höll det sig däremot tillbaka från den andra.

På andra håll synas felen kunna snarare, om icke förlåtas, åtminstone väntas bli insedda, så att bättring kan emotses. Man behöfver icke vara någon öfverdrifven optimist för att emotse ett omslag i kinesernas tillvägagående i sina krig i allmänhet och gentemot de sårade i synnerhet, så snart de under inflytelsen af den redan påbörjade och rastlöst om än tyst pågående ledningen genom japanska instruktörer och lärare insupit disciplin och mellanfolkliga åskådningssätt. Går man slutligen till de båda stora och tongifvande europeiska nationer, hvilka stå på den västerländska kulturens högsta höjd och hos hvilka följaktligen felen väckt den största förvåningen och den största misströstan, så må icke förglömmas, att felens orsaker här ega grunder, som att döma efter alla tecken äro öfvergående, emedan de sakna fäste i den västerländska kulturens naturliga och oemotståndliga riktning. Att nämligen den engelska soldatpöbelns excesser emot Röda korset i Sydafrika egde sin grund uti ett värfningssystem, som hufvudsakligen ställde landets afskum i arméns led, förnekas hvarken i eller utom England, lika litet som att nämda

system är föråldradt. Och lika föråldrad är den öfverspända och ensidiga militarism, kvarlefva sedan medeltiden, som, stundom drifven ända till fanatism, bär skulden till tyskarnes förseelser emot Röda korset under deras sista stora krig.

För öfrigt ligger anledning till hopp om bättring däri, att för en god del af de missbruk, hvilka egt rum till Röda korsets skada, onekligen också grunder kunna framvisas uti den första Genèvekonventionens oriktiga bestämmelser. Det erkändes redan vid 1884 års revisionsförslag under konferensen i Genève, ej minst af konventionens egen upphofsman, att dessa bestämmelser underlättade tillfällena till förseelser och öfverträdelser. Framför allt uppmuntrades de genom den fullkomliga saknaden af effektiva garantier för fördragets efterlefnad, genom rättelser och bestraffningar af brotten, egnade att afskräcka sämre militärelementer ifrån utsväfningar, svek med tecknen, brott emot okränkbarheten m. m. dyl. Den fruktan för efterräkningar, som de genom 1906 års konvention invigda rättelsemedlen — i synnerhet när de hunnit vidare utbildas och fullkomnas på mellanfolklig grund — otvifvelaktigt komma att framkalla, skall tvinga de tygellösa hoparne till större samvetsgrannhet och aktning för såväl de sårade som sjukvårdens personal och materiel.

Den största svårigheten kommer naturligtvis alltid att ligga uti dessa fordringars fyllande utan att belasta militären med plikter som endast de mest bildade vore i stånd att uppfylla, och utan att lägga hinder i vägen för de operationer som krigsändamålet gör nödvändiga. Den första Genèvekonventionen löste på ett högst ofullkomligt sätt detta problem. Huruvida den andra, som med större omsorg om krigsändamålet synes uppoffra alltför mycket af det humanitära målet, lyckas bättre i dubbelproblemets lösning, kan först framtiden utvisa efter

några krigs erfarenheter. De ofvan påpekade bristerna och ofullständigheterna gifva rum för antagandet af en tredje Genèvekonventions tillkomst efter en betydligt kortare tid än de trettiotvå år, som skilde den andra från den första. Och sedan torde dessa konventioner komma att ständigt förnyas efter att underkastas revision tid efter annan, i den mån nya och förändrade stadganden fordras af krigens förändrade natur och vilkor.

Nuvarande reglering

Grundval för fältsjukvårdens organisering

Nutidens uppfattning af en riktig reglering och organisering af sjukvården i fält hvilar ytterst på den allmänna mänsklighetsprincipens breda grundval. Det är den princip, att, sedan den moderna folkrätten fastställt grundsatsen att kriget föres emellan staterna, icke mellan individerna, individerna af de motsatta sidorna i krigstillståndet äro hvarandras fiender endast i den mån och *så länge* de behöfva och *kunna* uppträda mot hvarandra i egenskap af staternas redskap och organer för fientligheternas bedrifvande. Däraf följer naturligtvis då, att deras inbördes fientliga egenskap upphör i och med samma ögonblick de genom sår eller sjukdom, som omöjliggöra deras deltagande i fientligheterna, förlora nämda egenskap emedan de förlorat förmågan att göra honom gällande. Återstår då endast deras rent *mänskliga* egenskap, i kraft hvaraf de ur inre och rättslig synpunkt blifvit försatta *utom* krigstillståndet. Sedan de sålunda upphört att vara krigare i folkrättslig mening, måste de betraktas och behandlas som före krigets utbrott och i allmänhet under freden, d. v. s. utan ringaste afseende därpå, huruvida de äro den egna sidans eller motsidans statsanhöriga. Deras hjälpare och vårdare

få icke befatta sig med frågan huruvida de fört vapen för eller emot *deras* stat, och själfva hjälpen och vården får icke göra någon skilnad emellan dem hvilka blifvit krigets offer i fiendens eller i fosterlandets tjänst.

Betraktas nu krigets offer på detta sätt, så kan en rättrådig lagstiftning icke underlåta hänsynen därtill att inga människor, som blifvit offer för sina plikter, förtjäna mera hjälp och aktning än de hvilka offrat sig för krigsplikten, det vill säga, i regelbundna fall, för plikten att försvara fosterlandet. Förutom det deltagande hvarpå hvarje lidande människa, af hvad slag lidandet än måtte vara, eger berättigadt anspråk, tillkommer här det som förtjänas af det personligen oförskylda, eftersom slagfältets offer ju i regeln lida för en tvist i hvilken de personligen ingen skuld egt. Detta förhållande bör vara en ytterligare erinran, som förbjuder den ena parten att i vårdens motiver och tillvägagående låta ingå någon tanke på krigisk eller ens f. d. krigisk egenskap hos föremål af motpartens statsanhörigskap. Dessa böra ställas lika med egna landsmän, eller tänkas som anhöriga af hvilken stat som helst, ledamöter af världssamhället i fred, på hvilka krigets lagar icke äro tillämpliga. Nutidens fältsjukvård har därför genom konventionerna blifvit i alla delar reglerad och organiserad med fasthållande framför allt af den grundsats som utgångspunkt, att så snart de ur stridbart skick försatta krigarne falla under vården, behandlas de alla lika, med glömska af hvad de varit, och att läkaren icke får göra skilnad på landsmän och fiender, icke heller militären hindra läkaren ifrån att tillämpa denna jämlikhetsprincip. Hela världen, både de i de krigförandes tjänst anställda och i de neutrala ländernas tjänst verkande krafter hvilka kunna till hjälpen bidraga, äro skyldiga medverkan i denna mellanfolkliga lags upprätthållande, så till vida som allas ledamotskap i världssamhället därtill kallar dem.

Af denna allmänna medverkan lida inga andra plikter. Hvarken lider fosterlandsplikten genom en motparts medverkan för hjälp, som bjudes af rättsmedvetandet utan att skada fosterlandet, sedan föremålet icke längre kan skada det. Icke heller lider neutraliteten genom en de neutralas medverkan, som på intet vis ingriper uti deras plikter till opartiskhet gentemot krigets båda parter och till afhållelse från all inblandning i krigsoperationerna.

Emellertid måste, på det att nu anförda förenade medel och den allmänna samverkan vid deras tillämpning icke måtte gäckas och det humanitära målet förfelas, icke blott de sårade och sjuka själfva utan äfven deras *hjälpare*, äfvensom samtliga *förråd, saker* och *lokaler* som till hjälpen äro bestämda, strängt aktas och alla fientligheter hållas ifrån dem fjärran, så att icke hjälparne förhindras i fullgörandet af sina uppgifter, så mycket mera som dessa oftast äro uttryck af en själfuppoffring, hvilken dessförutan icke skulle kunna påräknas.

Det är hufvudsakligen på grundvalen af dessa satser, som Röda korset blifvit organiseradt, först genom 1864 års Genèvekonvention, utvidgad genom 1899 års Haagkonvention, förbättrad och fullständigad genom 1906 års Genèvekonvention. Dessa aftal hafva ock utan tvifvel i det stora hela förverkligat principerna, väl icke fullt om man betraktar de ännu ofullkomliga stadgandena och inrättningarne, men väl i hvad beträffar deras bevekelsegrunder och mål, sådana dessa föreligga i utredningen och gradvis torde kunna ikläda sig tjänligare former och bättre formulerade lagar. Och principerna äro lefvande i folkens rättsmedvetande. Den stat, vare sig han undertecknat de yttre fördragen eller icke, som i våra dagar och hädanefter skulle kränka konventionernas breda *grundsatser* genom våld å de sårade, sjuka eller skepps-

brutna, deras hjälpare eller de till hjälpens utgörande hörande medlen, ja, som försummade det väsentliga i hjälpens understöd, skulle vanhedra sig och förverka sitt anseende.

Som Röda korsets hjälp hvilar på rent mänsklig grundval, anses hennes organisering fullständig endast när hon är liktidigt internationell och nationell. Hvarje stat måste hålla en ständigt utrustad hjälpkår till fältsjukvården (fältläkare, fältapotekare, vårdare, sjukvaktare, tjänare) jämte nödig utrustning, förråd och materiel, på samma sätt som han håller en ständig krigsmakt. Och de särskilda ländernas enskilda hjälpföreningar, hvilka därtill ansluta sig i ändamål att fullständiga statens fältsjukvård samt i krigen ställa sig till hvilkendera sidans förfogande som helst, måste sammansluta sig *mellanfolkligt*, för att kunna vidmakthålla erforderlig enhet i samarbetet och tjäna öfverallt utan afseende på nationalitet och parti, med utsikt att på alla håll röna det nödiga emottagandet och understödet.

Den okränkbarhet och oangriplighet, som tillförsäkras hela denna organisering för att kunna bibehålla henne effektiv, betecknades i den ursprungliga regleringen med uttrycket »neutralitet», emedan i detta uttryck ligger begreppet af en *belägenhet utom krigstillståndet*. Visserligen hafva, som redan ofvan blifvit nämdt, 1899 och 1906 års konventioner frångått detta uttryck, emedan det också eger andra betydelser än den här ifrågavarande. Som det emellertid kvarstår i språkbruket i samtliga sina bemärkelser, anse vi dess bibehållande lämpligt, så mycket mera som det utan tvifvel är etymologiskt riktigt. Att den neutralitet, hvarom här är fråga, icke är densamma som den, hvarmed betecknas *staters* ställning utom krigstillståndet, behöfver icke utgöra någon grund för uttryckets förkastelse, då med detsamma menas *hvarje slags* dylik ställning, vare sig af

en stat, en korporation eller en individ. Emellertid måste fasthållas vid de olika betydelserna, så att de icke förväxlas. Fältsjukvården, städse neutral i den mening, att kriget icke får vändas emot honom och han icke mot kriget, är däremot icke alltid neutral i den mening, att han skulle underhållas och utgöras af neutrala. I hvarje krig kan han utgöras — både hvad hjälppersonal och materiel beträffar — dels ifrån de neutrala länderna, men dels och hufvudsakligen af de krigförande själfva.

Organiseringsgrunderna, sådana de för ögonblicket föreligga på den hittills högst nådda ståndpunkten, kunna i sina breda drag sammanfattas i följande satser:

Anstalter, hvilka egnas enkom åt upptagande, forsling eller skötsel af krigets sårade, sjuka eller skeppsbrutna, äfvensom sådana anstalters personal och materiel, äro okränkbara. De skola, jämte dit hörande byggnader, fartyg, vagnar, spann eller andra fortskaffningsmedel, skyddas af de krigförande, och få icke göras till föremål för krigiskt våld. Å sin sida böra de gifva sin hjälp utan skilnad på föremålens nationalitet och strängt förblifva skilda från krigets operationer.[1]

Sjukvårdsanstalterna

Regleringen af de anstalter, hvilka böra aktas och skyddas emedan de tillhöra fältsjukvården, har indelat dem med särskilda beteckningar, allt efter deras offentliga eller enskilda karaktär, deras sammansättning, deras plats och andra egenskaper. Till lands utgöras de antingen af

[1] Till den reglering af fältsjukvården, som hittills endast afsett kriget till lands och till sjös, förberedes redan den, hvilken anses framdeles behöfvas för krigsoperationer i det tredje elementet, genom luftballonger. Tills vidare anses den sjukvård, som antages kunna utgöras genom ballongerna, böra lyda sjökrigets lagar, alltså de bestämmelser i 1899 års konvention, hvilka öfver hufvud kunna tillämpas på luftförhållandena. Folkrättsinstitutets förslag, se *Annuaire de l'Institut de droit international*, Paris, A. Pedone, d. XIX, s. 73.

(fasta) »helsovårdsanläggningar» (*établissements sanitaires fixes*), äfven kallade militärhospitaler (*hôpitaux militaires*), eller af (rörliga) »helsovårdsinrättningar» (*formations sanitaires mobiles*), äfven kallade fältlasaretter (*ambulances*).[1] Till sjös äro de antingen (statens) »militärhospitalskepp» (*bâtiments-hôpitaux militaires*) eller (enskildas) »hospitalfartyg» (*bâtiments hospitaliers*), dessa senare utrustade antingen ifrån någotdera af de krigförande länderna eller ifrån neutrala länder. Till anstalterna till sjös kunna höra mindre båtar, färjor och flottar.[2]

Samtliga sjukvårdsanstalter åtnjuta okränkbarhet, i regeln under vilkor att vara försedda med officielt bemyndigande, innehållande förbud emot verksamhet i krigsändamål eller till hinder för krigsrörelserna.

Beträffande anstalterna till *lands* ha vi redan ofvan (s. 13) anmärkt de båda stadganden i 1864 års Genèvekonvention, hvilka, sedan de enligt såväl erfarenheterna under krigen som åsikterna i det teoretiska lägret såsom outförbara icke kunnat efterlefvas, upphäfdes genom 1906 års konvention, nämligen att anstalternas okränkbarhet skulle bero af de båda vilkoren: 1° att sjuka eller sårade vore *tillstädes*, och 2° att icke vaktas af en militärstyrka. Det vore icke rimligt, att ett sjukvårdsmedel i fält — så dyrbart för sina nödvändiga uppgifter och i regeln frukten af så stora offer — kunde eröfras eller tillintetgöras blott och bart därför, att händelsevis patienterna kunnat skickas bort och några ögonblick förflyta innan andra härbärgerades. Och lika orimlig vore fordran att alltid lämna anstalterna utan militäriskt skydd, då detta ju ofta kan behöfvas redan för ordningens skull och uppsynens handhafvande. Detta är så allmänt erkändt, att somliga, t. ex. Amerikas för sina moderna

[1] Jfr 1906 års Genèvekonvention, kap. II.
[2] Jfr 1899 års Haagkonvention, art. 1—6.

och regelräta principer mest ansedde folkrättslärare, Dudley Field, rent af *åtlägga* militärvakten, och Folkrättsinstitutet förbehållit åtminstone närvaron af behöflig polisvakt.[1] Utan att inblanda sig i frågan om sjukvårdsanstalternas inre förhållanden eller egna säkerhetsåtgärder bör hvarje krigförande, som påträffar en främmande ambulans, öfverlämna henne dit hon hör, på det att hennes okränkbarhet icke måtte förbli ett tomt ord. Och om han påträffar ett fast hospital å en af honom intagen eller besatt ort, får han icke utdrifva de patienter hvilka där ligga under skötsel, för att låta sina egna intaga deras platser, lika litet som han eger utdrifva personalen. Det är honom endast tillåtet att besätta de lediga platserna, såväl läkarnes som patienternas. Dessa regler följa med logisk nödvändighet redan af konventionens stadgande att vården icke skall göra någon skilnad på nationalitet. I detta afseende måste emellertid anmärkas, att art. 15 mom. 2 i 1906 års konvention ingalunda är lyckligt affattad och lätt skulle kunna misstolkas och missbrukas till skada för sjukvården.

Anstalterna till *sjös* omgärdas med särskilda garantier, beroende af den större svårigheten, både för de krigförande att akta och till och med känna dem, och för dem själfva att verka för sina mål. Alla hjälpfartyg, såväl statens som enskildas, dessa senare vare sig de utrustas ifrån de krigförandes länder eller ifrån neutrala, måste innehafva officiell fullmakt och på förhand hafva uppgifvit sina namn hos de krigförande staternas regeringar

[1] Se Institutets *Manuel des lois de la guerre sur terre* (i *Annuaire*, d. V), art. 37; D. Field, *Projet d'un code international*, édit. franç. Paris-Gand 1881, § 786; A. Pillet, *Les lois actuelles de la guerre*, Paris 1898 & 1901, § 123. — Naturligtvis förutsättes härvid, att sjukvårdens vakt icke är bestämd för andra mål. Skulle skyddsrätten missbrukas till inhysning af militär eller förråd i krigsändamål, upphörde neutraliteten genast; och det är *detta* förbehåll, som 1864 års konvention hade bort inrycka i sin art. 1 i stället för att förbjuda vakt.

för att kunna identificeras och åtnjuta dem tillkommande neutral förmån, hvartill hör frihet ifrån uppbringning och pristagning (utom i fall af neutralitetsbrott), äfvensom anspråk på den asyl hvilken i hamnar beviljas neutrala. Under striden är det de krigförande tillåtet att visitera fartygen för att öfvertyga sig om deras lagliga egenskap, därvid visiteringen antecknas i dagboken.[1]

Sjukvårdspersonalen

Sjukvårdspersonalen, hvartill räknas de till sjukvården och hans anstalter uteslutande hörande administrativa tjänstemän, präster, läkare äfvensom till läkarevården och sjuktransporterna hörande personer och tjänare, utöfvar sitt kall där han bäst behöfves för de lidande, oberoende af ortens och anstaltens (byggnadens eller fartygets) innehafvande eller besättning genom den ene eller andre krigförande, under vilkor att strängt afhålla sig ifrån all inblandning i de militäriska operationerna.

I 1864 års konvention voro uttrycken tydliga, hvilka läto landkrigets sjukvårdspersonal själf bestämma, huruvida och hur länge han skulle tjänstgöra å en af fienden besatt ort eller aftåga för att tjäna sin kår; under det att däremot de nya regleringarne af 1899 och 1906 lämna denna bestämmanderätt åt den besättande fienden i enlighet med grundsatsen i de år 1868 föreslagna tilläggsartiklarne. Utan tvifvel var i denna punkt 1864 års regel riktigare, ty — som vi redan ofvan (s. 18—19) anmärkt — det skulle icke kunna väntas, att ena sidans mili-

[1] Anstalterna i *luften* anses böra omgärdas med enahanda garantier, och åtnjuta okränkbarhet under samma vilkor, som anstalterna till sjös, *mutatis mutandis*. Men deras indelningar och däraf följande olikheter i de särskilda slagens behandling blifva en följd af dessa slags egen beskaffenhet, ännu okänd.

tärbefälhafvare bedömde denna fråga med samma opartiskhet och samma insikt af sjukvårdens eget behof som denna vårds medicinska myndigheter. Bestämma dessa myndigheter, att personalen skall aftåga, borde det vara den krigförandes plikt, som innehar orten, att låta konvojera honom till motsidans förposter. I annat fall, om personalen stannar för att tjänstgöra under ett nytt befäl, är detta pliktigt garantera sjukvården och hans personal icke blott ordentligt underhåll (icke understigande den egna sidans) utan äfven enahanda skydd som under de gamla förhållandena. Men om, under ombytet i besättning eller eljes, det skulle hända att sjukvården eller hans personal, trots all skyddsplikt af militären, blefve från någotdera hållet angripen, eger personalen naturligtvis rätt till självförsvar. Erfarenheten har tillräckligt visat, senast under 1897 och 1899—1902 års krig, att ett dylikt nödvärn tyvärr ofta kan bli behöfligt gentemot en rå soldatpöbel eller en demoraliserad trupps slapphet i ordningens vidmakthållande gentemot plundrande hopar.

För öfrigt faller det af sig själft, att personalens fördragsenligt stadgade okränkbarhet utesluter all rätt för någondera krigförande parten att hålla honom i fångenskap.

Sjukvårdsmaterielen

Materielens okränkbarhet ligger uti Genèvekonventionernas ursprungliga anda och följer logiskt af sammanhanget med anstalternas och personalens okränkbarhet, hvartill materielen hör. Det borde därför egentligen vara de krigförande förbjudet att tillgripa hvad slags sjukvårdsmateriel som helst under konventionens skydd, vare sig för ändgiltigt tillegnande eller blott mellertidigt begagnande i krigsändamål. Emellertid har den positiva regleringen blott med afseende på de *rörliga* an-

stalternas materiel upprätthållit denna grundsats oinskränkt. Öfver de *fasta* anläggningarnes icke blott byggnader utan äfven materiel kunna, enligt 1906 års konventions art. 15, de krigförande förfoga »i händelse af »viktig militärisk nödvändighet»; ehuru tydligtvis den väsentliga okränkbarhetsgrunden, nämligen sjukvårdens behof af skydd för *all* sin materiel, borde anses oberoende af anstaltens flyttbarhet, och den militäriska nödvändigheten, subjektivt begrepp, ju städse kan åberopas. Den bokstafliga ordalydelsen af 1906 års regel tyckes alltså tillåta fientlig eröfring och bortförande af materielen i ett militärhospital under Röda korsets flagga (sängar, bindlar, kirurgiska redskap, läkemedel, linneskaf m. m. dyl.), anslagen åt och tillhörande den sjukvård, som universelt erkänts böra vara fridlyst och förblifva utom håll för krigets rätt. Det är en skärande motsägelse och skulle — *om* medgifvandet nu verkligen kommer att tillämpas i krigen — icke kunna annat än i hög grad försvåra den humanitära uppgift, som ligger till grund för hela institutionen. Vi anse oss så mycket mindre kunna gilla denna punkt, som han icke i allmänhet omfattas och följaktligen knapt torde komma att länge kunna upprätthållas i verkligheten.

Den *all* sjukvårdsmateriel omfattande okränkbarhetsregeln synes för öfrigt ha blifvit erkänd af 1899 års Haagkonvention, åtminstone medelbart, då från den frihet ifrån uppbringning och pristagning, som till och med tillerkänts *fiendens* hospitalfartyg, än mer andra länders, sjukvårdsmaterielen icke blifvit undantagen (endast när enligt art. 7 fartyg uppbringas för öfverträdelse eller saknad af hospitals egenskap följer materielen med), oaktadt konfiskeringarne till sjös hittills alltid gått längre och inbegripit mer än till lands.

Hjälp genom infödingar och främmande

De offentliga myndigheternas fjärran ifrån sända sjukvårdsanstalter skulle i våra dagar, efter hvad de sista krigens erfarenheter ådagalagt, icke på långt när räcka till hjälp af de i följd af nutidens fruktansvärda krigsmaskiners verkningar så talrika offren på slagfälten. Och äfven i öfrigt kan en medverkan i hjälp af ortens befolkning befinnas önskvärd och nödig. Konventionerna hafva därför uppmuntrat den privata medverkan åt Röda korset, både till lands och till sjös genom att stadga de enskilda sjukvårdslokalernas och anstalternas okränkbarhet, till lands dessutom genom icke obetydliga privilegier åt den enskilda hjälpen.[1]

Privilegierna i landkriget blefvo emellertid i förstone, som ofvan (s. 13) sagdt, allt för storartadt tillskurna, i det att 1864 års konvention belönade härbärgering, om än så obetydlig, med icke blott lindring i kontributioner utan äfven *obegränsad* befrielse från inkvartering. Med skäl anmärktes snart efteråt att, utom det redan i och för sig oproportionerliga uti att ifrån *all* inkvartering fritaga egaren eller innehafvaren af en boning, af hvad storlek och utrymme som helst, hvilken intet annat gjort än hos sig upptaga (till och med utan hjälp i öfrigt ifrån hans egen sida) sårade äfven af det ringaste antal, blott det kunde räknas som flertal, kanske blott ett par, det öfverdrifna privilegiet allt för lätt skulle kunna gifva anledning till missbruk. En husvärd, emotseende ansenlig inkvartering af trupper emedan hans boning erbjöde stort utrymme, skulle kunna befria sig därifrån genom en ögonblicklig härbärgering åt t. ex. två stycken sårade och sålunda kasta sin inkvarteringsplikt på grannar med

[1] 1864 års Genèvekonvention, art. 5; 1899 års Haagkonvention, art. 6; 1906 års Genèvekonvention, art. 5.

mindre utrymme, där kanske trupperna komme att sakna äfven det absolut nödiga utrymmet. En större hänsyn af måtta och billighet gentemot båda sidorna har blifvit iakttagen genom den i 1906 års konvention fastställda regeln att bevilja de härbärgerande invånarne »ett särskildt »skydd och vissa undantagsfriheter», — ett stadgande som lämnar rimlig latitud öppen för hjälpens belöning i jämn mån af förtjänst och med undvikande af öfverdrifter.

För ögonblicket kunna för hjälpen genom enskilda uppställas följande regler:

Om *enskilda personer af befolkningen*, där krigets fientligheter bedrifvas, hos sig upptaga krigets sårade eller sjuka, skall hvarje boning, som däraf hyser en eller flera, åtnjuta okränkbarhet och skydd som sjukvårdsanstalt samt i möjlig motsvarande och billig mån fritagas ifrån inkvartering, i alla händelser ifrån hvarje sådan som skulle göra intrång i de lidandes härbärgering och och skötsel. Och såväl dessa enskilda personer som andra, hvilka vid krigets sjukvård äro behjälpliga, skola aktas, skyddas och förbli fria samt i mån af hjälpen befrias ifrån eljes ålagda bördor.

Likaså skola de *enskilda fartyg och båtar*, hvilka, äfven utan officielt bemyndigande, tillfälligtvis upptaga och vårda krigets sårade, sjuka eller skeppsbrutna, aktas och skyddas under vilkor att icke hindra krigsrörelserna. De kunna icke uppbringas utom för neutralitetsbrott men äro underkastade de krigförandes icke blott visitering utan äfven öfvervakning och i nödfall ledning genom en ombord ställd kommissarie.

Den enskilda och främmande hjälpen blir mera vidsträckt och fruktbärande, när icke blott enstaka individer utan hela *föreningar* däråt ägna sig. Sedan dylika föreningar numera uppstått i de flesta civiliserade länder och allt fastare organisera sig, samt insedt och erkändt

blifvit att de icke kunna undvaras, dels emedan dem förutan sjukvården i fält blefve otillräcklig i följd af de ofantliga massor af sårade, som nutidens krig föra med sig, dels emedan neutrala länders hjälpkårer erfordras öfverallt där luckor uppstå i vården emedan de krigförandes hjälpkårer vanligen åtfölja deras egna trupper, blef en reglering af de enskilda hjälpföreningarnes ställning snart trängande. Att den knapphändiga och ordkarga Genèvekonventionen af år 1864 icke låtsade om dem, hindrade icke, att de med hvarje nytt krig alltmer ansågos delaktiga uti konventionens skydd och förmåner. Det bevisades bland annat däraf, att Haagkonventionen måste omtala dem och ordna deras vilkor, för så vidt de medverka vid hjälpen till sjös. Som å andra sidan denna senare konvention fordrar deras *officiella bemyndigande* och detta äger samma betydelse och är lika nödvändigt till lands som till sjös, blef det, jämte deras likställighet med den offentliga personalen, stadgadt äfven till lands genom 1906 års konvention. Alla enskilda hjälpföreningar, vare sig de tillhöra de krigförande eller de neutrala länderna, skola hädanefter ställas under statens öfverinseende och under militärreglementena, jämte offentliga garantier för sträng iakttagelse af plikten att afhålla sig ifrån all inblandning uti eller befattning med krigets operationer äfvensom ifrån allt som skulle kunna hindra dessas fria och lediga bedrifvande. Nödvändigheten häraf har särskildt blifvit bekräftad i nutidens krig af det skäl att, uti den massa af frivilliga hjälpare, som tillströmmat ifrån främmande länder, en mängd personer städse inmängt sig hvilka saknat de erforderliga egenskaperna för att utesluta alla farhågor för spioneri och andra missbruk af den privilegierade ställningen. Genom de privata hjälpkårernas ställande under militärlagarne har 1906 års reglemente infört effektiva garantier, som måste anses inbegripa de krigförandes rätt till visi-

tering af anstalterna till lands i likhet med hvad som sker till sjös, i tillräcklig utsträckning för visshets erhållande att anstalterna och deras okränkbarhet icke brukas till något annat ändamål än sjukvårdens.

Fältsjukvårdens utmärkande tecken

Fältsjukvårdens anstalter, personal och materiel böra, för att kunna påräkna dem tillförsäkrade skydd och förmåner, vara försedda med konventionella tecken, dem gifna af behörig myndighet.

Dessa tecken måste vara tydligt i ögonen fallande, så att äfven på långt afstånd de, hvilka bära dem, kunna utan svårighet skiljas ifrån krigsmaktens personer och saker. Detta är så mycket nödigare, som i synnerhet under pågående aktion men äfven i allmänhet under krigsoperationerna de svårigheter ändå äro ansenliga nog, hvilka lägga allahanda hinder i vägen för effektiviteten af den aktning och den säkerhet emot hvarje slags krigiskt våld, hvarförutan fältsjukvården omöjligt skulle kunna fylla sin höga och viktiga mission och hjälpa de krigförande på ett tillräckligt verksamt sätt. Särskildt har insikten häraf blifvit bestyrkt inför de talrika exempel under nutidens krig, uti hvilka tecknens frånvaro eller oigenkänlighet icke blott tagits till förevändning för allahanda våld och kränkningar af sjukvårdens privilegier och hinder för hans uppgifter, utan dessutom verkligen ofta gifvit anledning till sådana kränkningar och hinder utan afsikt.

Fördenskull har konventionen stadgat och ålagt *flaggor*, *band* och *färger*, som bjärt och på så långt afstånd som möjligt framträda och väcka uppmärksamhet, skarpare än andra uniformeringar. Dels i detta ändamål, dels som hyllning åt det land som förtjänsten af den reglerade fältsjukvårdens införande och utbredning i världen

tillkommer, dels slutligen för att beteckna den humanitära grunden, har man som tecken valt korset och den röda färgen, dock i omvänd anordning af de sweitsiska färgerna för att undvika förväxling med den sweitsiska flaggan. Den mellanfolkliga okränkbara fältsjukvården betecknas följaktligen genom ett *rödt kors i hvitt fält*. En flagga sålunda färgad och tecknad bör jämte nationalflaggan föras som konventionsflagga af militärhospitalerna, fältlasaretterna, utrymningarne och hospitalfartygen, vare sig de äro statens eller enskildas. För öfrigt skola statens militärhospitalskepp vara hvita med grön rand och de enskilda hospitalfartygen hvita med röd rand. Mindre byggnader, transportmedel och materiel till lands, äfvensom båtar till sjös hvilka sortera under större eller ändå under fältsjukvården, skola bära liknande flaggor och färger. Personalen skall öfverallt bära en armholk till vänster med det röda korset på den hvita bindeln.

Särskilda försiktighetsmått hafva blifvit tillagda, dels för att ytterligare öka igenkänligheten, dels emot missbruken. Statens offentliga myndigheter allena tillkommer, under regeringens högsta öfverinseende, tecknens utdelning eller i alla händelser öfvervakning (medelst afstämpling, nummer, intyg o. s. v.) af deras noggranna riktighet; och staternas lagstiftningar såväl som världskonventionen böra innehålla lämpliga rättelse- och straffbestämmelser emot tecknens missbruk. Och på det att icke den vid sidan af Röda korsets flagga svajande nationalflaggan måtte förleda fienden till beskjutning, böra, såväl å anstalterna till lands som å fartygen, de båda flaggorna anordnas på det sätt, att konventionsflaggan genom att vara större och bäras högre än nationalflaggan faller lättare i ögonen och korset framför allt icke undanskymmes, ty nationalflaggan eger snarare en betydelse för ansvaret än för skyddet. Under

mörker borde dessutom sjukvårdens anstalter och korporationer utmärkas genom lyktor med Röda korsets tecken. [1]

Först 1906 års konvention har infört rättelsemedel emot sjukvårdstecknens missbruk. [2]

Dessa slags missbruk kunna ikläda sig former af en mycket mångfaldig art, äfven många andra än de vanliga hvilka bestå uti falskt flaggande eller armholkens af- och påsättning allt efter ögonblickets växlande syften, begär efter skydd eller försök att försåtligt angripa en fiende.

Makternas medgifvande åt Turkiet vid 1877 års krigsutbrott att till sjukvårdsymbol betjäna sig af halfmånens tecken i stället för korsets (se ofv. s. 39) visade sig snart ha varit ett farligt misstag, ty turkarnes förgripelser på motsidans sjukvård blefvo än värre sedan denna icke skyddades af samma tecken som deras egen. Att turkarnes skyllande af sina attentat emot sjukvården på korstecknet (som dock på Genèvekonventionens flagga icke är detsamma som kristna kyrkans kors) endast är en förevändning och icke den verkliga orsaken till deras förbrytelser, bevisas dels däraf, att turkiska regeringen själfmant antog Genèvekorsets bild vid dess tillkomst, dels af de otaliga förbrytelser af samma slag, som turkiska armén begår vid öfriga tillfällen, då gärningen saknar hvarje minsta gemenskap med frågorna om trosbekännelserna och deras tecken. För öfrigt är Turkiet ju icke den enda icke-kristna makt, som anslutit sig till konventionen om Röda korset. Att detta kan strängt

[1] Luftanstalternas tecken antagas komma att bli helt annorlunda beskaffade. Skrofvets målning med vissa bestämda färger vore här ändamålslös, emedan färgerna ändå icke kunde igenkännas på afstånd i luften. Af samma orsak skulle icke heller det röda korset kunna tjäna som symbol, endast flaggor af en viss *form*.

[2] Se konventionens kap. VIII, som i ett sammanhang behandlar »missbruk» och »öfverträdelser».

aktas äfven utom kristenhetens krets, det har i synnerhet Japan visat under sina båda krig af 1894—1895 och 1904—1905. Och vid tillfället af 1906 års konferens rörande den nya Genèvekonventionens afslutande erkände icke blott Japans utan äfven öfriga icke-kristna medkontraherande staters representanter, Kinas, Persiens och Siams, att det röda korstecknet icke egde med den religiösa tron att skaffa utan endast innebar en hyllning åt det land, som tagit initiativet i fältsjukvårdens mellanfolkliga reglering. Turkiet allena afhöll sig ifrån detta erkännande genom att icke ens deltaga i konferensen. [1]

De sårade, de sjuka och de skeppsbrutna

Krigets sårade, sjuka och skeppsbrutna skola skyddas, upptagas och vårdas utan afseende på nationalitet, och deras utrymningar skola aktas och understödas af de krigförande. För öfrigt ega dessa sins emellan inom världskonventionens ram aftala lämplig utväxling eller utlämning af lidande eller återställda af motpartens folk, med eller utan vilkor och förpliktelser. De, hvilka med vederbörandes samtycke öfverlämnas till neutral stat, böra af denna interneras så att de icke kunna återgå i samma krig, med mindre annorlunda aftalas emellan den neutrala staten och båda de krigförande.

[1] Under 1894—1895 års krig förekom i den yttersta orienten ett högst egendomligt missbruk af Röda korsets tecken, begånget af en kristen. En engelsk doktor, i tjänst hos den förening som vårdade *endast kinesiska* sårade och icke i enlighet med Genèvekonventionen — för öfrigt då ännu icke biträdd af Kina (se ofv. s. 41) —, trodde sig det oaktadt kunna göra anspråk på konventionens skydd emot den japanska ockuperingen genom att helt enkelt själf måla ett rödt kors på det hus han bebodde (karaktäristiska detaljer, se S. Takahashi. *Cases on international law during the chino-japanese war*, Cambridge University-press, 1899, s. 143—146). Det är äfven med tanke på nödvändigheten att förekomma dylika individuella godtyckligheter, som uti 1906 års Genèvekonvention (kap. VI) stränga förhållningsregler blifvit stadgade i syfte att förbehålla tecknets användande åt den bemyndigade sjukvården under officiell kontroll.

Så lyda nu herskande bestämmelser. De stöda sig därpå, att de för kriget förlorade böra, sedan de upphört att för fientligheterna ega någon betydelse, betraktas och behandlas uteslutande i sin mänskliga egenskap, det vill säga på samma sätt antingen de råka i sin egen eller den motsatta sidans händer. Hvarken militären eller läkaren får fråga efter, på hvilkendera sidan de under vård varande hafva kämpat. För öfrigt glömma vanligen de lidande själfva sin fiendskap så snart de som föremål för sjukvården komma tillsammans under en gemensam behandling. Men visserligen händer icke sällan, att de fientliga känslorna återkomma i den mån de tillfriskna. Naturligtvis eger hvarje krigförande, som hos sig härbärgerar sådana rekonvalescenter af den fientliga sidan, rätt att vidtaga alla nödiga försiktighetsmått emot deras möjliga spratt, spionerier, hemliga stämplingar eller fientligheter, försök till flykt o. s. v., i jämt afpassad mån till faran och med tagen hänsyn till hvad en patient kan i tvångsåtgärder billigtvis tåla.

De egentliga svårigheterna börja, när vårdade af motsidans nationalitet blifvit återställda eller i öfrigt befinna sig i det tillstånd, att den krigförande icke anser lämpligt behålla dem. Han kan ofta vara förhindrad därifrån genom brist på nödigt utrymme eller andra medel. De första konventionerna hafva för dessa fall stadgat flera bestämmelser, som sedermera ansetts mindre lämpliga och äfven blifvit delvis betecknade som i verkligheten knapt ens utförbara. Den skilnad de uppdragit emellan de efter sitt tillfrisknande »otjänstbara» och »tjänstbara», af hvilka de förra *skola* hemsändas *utan* och de senare *kunna* hemsändas *med* förpliktelsen att icke återtaga vapnen i samma krig,[1] är fullkomligt

[1] 1864 års Genèvekonvention, art. 6; 1899 års Haagkonvention. art. 9.

illusorisk. Många som otjänstbara förklarade kunna efter någon tid, stundom tämligen kort, tjäna i en eller annan mening, kanske ofta till och med i den vanliga och rent kroppsliga, ty under begreppet otjänstbarhet förstås icke alltid sådan lemlästning, som medför absolut fysisk oförmåga till strid. Men äfven i detta senare fall kunna värderika tjänster för krigföringen tänkas utgjorda genom den intellektuella förmågan. Nu hafva visserligen af detta skäl en och annan sökt indela hemsändnings- och förpliktelsevilkoren allt efter som subjektet tillhörde befälet eller truppen, på den förmenade grund, att män af det förra men icke af den senare skulle kunna tjäna kriget äfven som invalider, intellektuelt. Vi anse emellertid icke ens denna skilnad hållbar. I synnerhet efter den allmänna värnepliktens införande, som ju kan ställa ett snille eller en lärd i manskapets led, torde hvilken sårad eller stympad krigare som helst, till det yttre otjänstbar eller icke, han må ha tillhört befälet eller truppen, kunna bli tjänstbar i ena eller andra afseendet. Att under sådana förhållanden uppdraga skilnader i tjänstbarheten som vilkor för hemsändning, är meningslöst. Också har Folkrättsinstitutet uteslutit stadgandena därom ur sin *Manuel des lois de la guerre sur terre* (art. 11), och likaledes äro de uteslutna ur 1906 års Genèvekonvention.

Äfvenså saknades ändamål uti 1864 års Genèvekonventions föreskrift (art. 6) om sårades öfverlämnande till förposterna, »när omständigheterna det medgifva och »med båda sidornas samtycke», eftersom det faller af sig själft, att tvenne krigförande parter kunna, med hänsyn till särskildt föreliggande omständigheter, aftala hvad dem behagar, så snart icke aftalet minskar en tredjes rätt eller strider emot världsfördragets rent humanitära principer eller någon med aftalsrättens formliga uteslutande absolut bindande lag. Icke heller skulle någon rimlig

grund kunna anföras för den klyftiga skilnad, hvarigenom (enligt 1864 års Genèvekonvention) landkrigets offer endast kunna sändas till »*sitt* land», under det att (enligt 1899 års Haagkonvention) sjökrigets offer kunna sändas till hvilket land *som helst*. Lämpligheten eller till och med möjligheten af de sårades, sjukas eller skeppsbrutnas sändning till det ena eller andra landet kan bero af många omständigheter, men i synnerhet af ländernas geografiska läge och personens förmåga att uthärda resan. Som intet förnuftigt skäl syntes hindra, att militärer, hvilka ändå ansetts försatta utom krigets juridiska tillstånd, sändas till andra länder än sitt eget, blef 1899 års bestämmelse i denna punkt genom 1906 års konvention utsträckt äfven till landkriget.[1]

Den sista regleringen ersätter sålunda de i föregående fördrag förekommande meningslösa eller overkställbara stadgandena med ett i allmänna ordalag inrymdt bemyndigande för de krigförande att, uppå därom träffade fria öfverenskommelser, till motparten öfverlämna eller till annat land låta föra de sårade, sjuka eller tillfrisknade, på det sätt och under de vilkor, som parterna finna lämpligt bestämma, därvid de själfva kunna bedöma, huruvida de bortlämnade ega den betydelse för kriget, att tillräckligt skäl finnes för att ålägga dem förpliktelsen att icke återtaga vapnen. Som emellertid sådana skäl alltid *kunna* finnas, borde enligt vår åsikt folkrätten egentligen stadga allmänt förbud för de aflämnades återgång till krigsskådeplatsen — hvarigenom åtminstone förebygdes den mest effektiva krigshjälpen —, så snart icke parterna aftalat annorlunda, hvilket af-

[1] Med afseende på luftkriget skulle gälla att, om krigets lidande offer föras till främmande land genom en luftseglare, enahanda regler tillämpas beträffande asyl, förbud för återgång i kriget, vård och internering m. m. af de hulpna, som om de hade blifvit ditförda genom ett fartyg och landsatta i en hamn (*Annuaire de l'Institut de droit international*, d. XIX, s. 73, art. 27, punkt 2).

tals innehåll ju då blefve deras ensak. Som »parter» i dylika aftal böra anses, när de vårdade föras till *neutralt* land, icke blott detta lands regering och den öfverlämnande krigförandes utan äfven den fientliga statens, hvars undersåtar de öfverlämnade äro och som är rättsinnehafvare gentemot den neutrala statens plikter i denna hans egenskap. — Emellertid har 1906 års konvention (art. 2) omnämt internering endast för dem hvilka öfverlämnas till *neutral* stat med dennes samtycke uppå de krigförandes aftal, men ingen internering låtsat om — utan tyst lämnat frågan åt de krigförandes fria aftal — när de öfverenskomma att hemsända vårdade till dessas eget land.

För öfrigt blifva de vårdade af fientlig nationalitet enligt nuvarande reglering *krigsfångar*, för så vidt icke dessförinnan aftal tillkommit om deras öfverlämnande. Och frågan om detta, deras utlämning eller utväxling, afgöres, ej mindre än andra, icke undantagna frågor rörande de vårdade, enligt den allmänna folkrättens regler angående vanlig krigsfångenskap.

De döda

De dödliga kvarlefvorna af dem, hvilka offrat sina lif på slagfältet, böra hållas i helgd och vördnad. Folkrätten förbjuder all misshandel, plundring och stympning af de fallnas kroppar. Enhvar, som därmed ertappas, skall ställas inför krigsrätt. Slagfältens innehafvare, vare sig i följd af seger eller annan orsak, böra anse sig som de fallnas beskyddare.

Därför innehöll redan ett af ombuden vid 1868 års konferens i Genève undertecknadt protokoll en förklaring, hvarigenom regeringarne ålades vidtaga erforderliga administrativa åtgärder för att tillförsäkra slagfältens döda skydd emot plundring och skymf; och 1906

års konvention (art. 3) ålägger slagfältets innehafvare plikten af detta skydd. I allmänhet belägga lagstiftningarne dylika brott minst med fängelse och degradering. Men den som tillfogar en döende ytterligare sår, straffas till lifvet.[1]

Af såväl sanitära som sedliga skäl anses dessutom den krigförande, hvilken innehar ett slagfält, vara pliktig att, utöfver skyddets och ordningens tillgodoseende i allmänhet, särskildt ombesörja de fallnas *begrafning*, utan annat uppskof än som är nödvändigt för att, genom likens noggranna visitering och undersökning, dels förvissa sig därom att icke skendöd föreligger, dels med ledning af alla föremål som hos de döda kunna påträffas ådagalägga deras *identitet*, för att kunna lämna deras befäl, deras regering och deras familjer önskliga upplysningar om deras öde och med detsamma förknippade personliga förhållanden. Äfven dessa plikter skall slagfältets innehafvande krigförande fylla utan skilnad på vän och fiende. De samlade upplysningarne rörande hvarje fientlig stupad sammanfattas i en förteckning, som öfversändes till motparten.

För att underlätta identificeringen föreslogs vid 1874 års Brysselkonferens och gillades af Folkrättsinstitutet regeln, att hvarje man i fält borde bära ett märke med uppgift på hans fullständiga namn, nummer och regemente. Om han stupar, fråntages honom detta märke först i sista ögonblicket före hans begrafning.

1906 års konvention (art. 3—4) ålägger slagfältets innehafvare en noggrann undersökning af de döda före

[1] Enligt japanska reglementet af den 30 maj 1904 rörande slagfältens rensande och de fallnas behandling, det hittills bästa som i detta ämne existerar, organiserar hvarje kår efter hvarje slag en särskild »röjningskår» (*corps de déblaiement*) för att bl. a. skydda de döda och uppfylla plikterna mot dem, med lika aktning för egna och fientliga.

deras begrafning och alla identitetföremåls öfversändande till deras lands eller armés myndigheter.[1]

Åtgärder för konventionernas efterlefnad

De talrika öfverträdelserna af Genèvekonventionen och angreppen på Röda korset under de flesta krig allt sedan instiftelsens tillkomst hafva ådagalagt nödvändigheten af säkrare garantier för den dyrbara sjukvårdens och den viktiga regleringens aktning än de, hvilka uteslutande öfverlämnas åt de intresserade krigförande själfva och deras oftast partiska myndigheter på krigsteatern.

Talrika äro de förslag, hvilka blifvit framlagda för att skapa sådana garantier på mellanfolklig grund; men

[1] Japanska reglementet af den 30 maj 1904 stadgar bland annat: Röjningskåren (*le corps de déblaiement*) skall, med ledning af den dödes uniform, märken och papper, söka fastställa hans namn, ställning, rang, truppförband o. s. v. Listan öfver fientliga fallna jämte upplysningarne — inbegripen uppgiften öfver stället där de fallit äfvensom begrafningsdetaljerna — tillställes »Upplysningsbyrån» för att komma deras regering och arfvingar till handa jämte deras tillhörigheter (utom vapen, hästar och militärdokumenter). De egna fallnas tillhörigheter åter skola tillsändas deras anhöriga genom ortmyndigheterna. Sedan likbesiktning bekräftat att icke skendöd föreligger, brännas de egna fallna, äfvensom fientliga i sådana fall där smitta eljes skulle kunna befaras, hvaremot andra fientliga begrafvas. Jordandet sker på halm eller kvistar i djupa grafvar, i torr, högländ eller sluttande mark, långt ifrån källvatten, dricksbrunnar, ledningar, städer, byar, militärposter och farleder. Befäl och manskap jordas i åtskilda grafvar, aldrig större antal än femtio tillsammans, med betäckning af kalk, kol, aska eller minerallösning, och öfver hvarje graf reses minnesvård med inskrift. Religiös ceremoni skall förrättas med, om möjligt, former, gudstjänst och präst af den dödes egen tro. För öfrigt iakttages likhet i förfarande gentemot egna och fientliga fallnas begrafning. Men om deras anhöriga begära kroppens utlämnande till dem, bör denna begäran genast tillmötesgås. — Med anledning däraf, att farsoter så ofta blifvit spridda från slagfälten, har ledamoten af Folkrättsinstitutet, professorn vid Münchens universitet von Ullmann föreslagit, att en af de *neutrala* staterna bildad, mellanfolklig kommission borde nedsättas under hvarje krig med uppdrag att efter hvarje fältslag låta grundligt desinficiera hela platsen där det blifvit levereradt. Se *Revue de droit international et de législation comparée*, Bruxelles, årg. 1879, s. 527; *Revue générale de droit international public*, Paris, årg. 1897, s. 437 o. följ.

de ofantliga svårigheterna vid den praktiska verkställigheten hafva hittills gäckat denna. Det gäller nämligen i själfva verket, icke blott att öfvervinna starka nationalistiska fördomar, i synnerhet hos fackmännen, äfvensom det vanliga motståndet ifrån alla anhängare af självsvåldet, utan äfven att åstadkomma bevisen för gärningar, som begås i stridsvimlet, meränd els utan andra vittnen än intresserade, slutligen att ålägga rättelserna utan att träda den stats suveränitet för nära, hvilkens undersåtar gärningsmännen äro. Intill denna dag har det kinkiga problemet icke blifvit löst, trots de ständigt tilltagande behofven af och fordringarne på en lösning.

Omöjlig synes emellertid denna icke vara. Hon anses möjlig, visserligen icke i den absoluta mening, att hon skulle kunna utesluta alla öfverträdelser — ingen lagstiftning i världen förmår det —, dock i den relativa mening och i så betydlig mån, att den förbättring i rättstillstånd för Röda korset, som däraf kunde väntas, i alla händelser borde anses löna åtgärdernas möda och i hög grad komme att underlätta sjukvården i fält.

De viktigaste förslagen och största ansträngningarne för detta höga mål hafva ursprungligen utgått ifrån den första Genèvekonventionens egen stiftare, Gustave Moynier, som därom framlade den första planen i Röda korsets mellanfolkliga komité i Genève redan i januari år 1872.[1] Förslagen innehöllo då, att vid hvarje krigs utbrott en mellanfolklig domstol, inför hvilken skulle kunna anhängiggöras och af hvilken skulle undersökas klagomålen öfver brott emot Genèvekonventionen, borde nedsättas, bestående af fem ledamöter, nämligen en ifrån hvardera af de båda krigförande sidorna, och de tre öfriga utnämda af tre neutrala regeringar, hvilka blifvit där-

[1] Se för öfrigt hans skrifter: *Etude sur la Convention de Genève*, Paris 1870, och *Considérations sur la sanction pénale à donner à la Convention de Genève*, Lausanne 1893.

till kallade genom en inför sweitsiska förbundets president företagen lottning. Bevismaterialet skulle lämnas domstolen såväl af de klagande som af hvarje part uppå anhållan. Domstolens utslag, grundadt på en mellanfolklig strafflag (bihang till Genèvekonventionen), skulle meddelas de brottsligas regering, och denna vore pliktig att ofördröjligen befordra det till verkställighet.

Detta förslag rönte dock på intet håll bifall. Till och med inom Folkrättsinstitutet, hvars ledamot Moynier var, stötte det på motstånd och motsägelser i nästan alla sina punkter, äfven ifrån de mest framstående bland dess öfriga ledamöter, Holtzendorff, Lieber, slutligen Institutets egen stiftare, ministern Rolin-Jaequemyns. Man betviflade de domares opartiskhet, hvilka voro utnämda af regeringarne, dels på grund af den påtryckning ifrån officielt håll, för hvilken de städse löpte fara att utsättas, dels på grund af deras eget förutfattade parti för den ena eller andra sidan, så snart saken icke var en inländsk juridisk fråga, i hvilken den nationalistiska fördomen icke egde något fäste, utan en mellanfolklig, däri hvarje nation och hennes medlemmar — till och med de hvilka hedrats med domaremandat — nästan alltid, så snart de beskickas af sin regering, luta mer åt den ena än den andra af tvenne främmande nationer. Man betviflade äfven — just och i synnerhet på grund häraf — att parterna skulle vilja underkasta sig en så organiserad domstol. Slutligen betviflades möjligheten att åstadkomma tillförlitligt bevismaterial, då man väl antagligen blefve så godt som uteslutande hänvisad till de vittnesmål hvilka lämnades af militärer å ömse sidor, starkt intagna för sin egen sidas sak och under intryck af stridens förblindelser.

Denna sista svårighet är utan tvifvel den allvarligaste. Det oaktadt visa exemplen ifrån nutidens krig, att brott emot Röda korset och sjukvården, ja de på

slagfälten begångna (t. ex. turkarnes under 1877 och 1897 års krig), verkligen *blifvit* bevisade genom vittnesmål som icke kunnat motsägas, eftersom brotten till och med blifvit officielt bränmärkta och beifrade. Det må nämligen icke förglömmas att en ny, förr okänd men skarpt kritisk och jämförelsevis opartisk faktor i våra dagar tillkommit, nämligen de enskilda och neutrala hjälpföreningarne, hvilkas flesta ledamöter *icke* äro deltagare i striden och redan på grund af beskaffenheten i deras uppgift ledas till sanningens bekräftelse utan afseende vid den ena eller andra parten.

Hvad åter beträffar de öfriga invändningarne, hvilka hänvisa på den mellanfolkliga *domstolens* partiskhet och den ringa utsikten att staterna skulle underkasta sig domen, så synas de alltför pessimistiska, och de jäfvas af erfarenheten. Samma invändningar skulle kunna göras emot alla de mellanfolkliga skiljedomstolar, som i andra frågor emellan stater blifvit nedsatta på liknande sätt och hvilkas utslag ändå fått gälla, ehuru i många af deras fall den partiska upphetsningen egt vida större spelrum, t. ex. vid Genèvedomstolens utslag i Alabamafrågan. Den domstolen var sammansatt just så, som här föreslås; men domens opartiskhet blef ändå aldrig betviflad, ehuru det gälde en för de nationalistiska fördomarne oändligt mer upprörande och ömtålig sak än de rent individuella och hvar för sig mindre betydande gärningar, hvilka skulle komma att afdömas af Röda korsets domstolar. En domstol i sin helhet behöfver nämligen icke uttrycka någon partisk anda därför att de särskilda ledamöterna det göra, då bland dessa den ena sidans partiskhet motväger den andras och majoriteten för öfrigt väljes ifrån neutrala stater, i hvilkas eget intresse det ligger att upprätthålla sitt anseende af opartiskhet, eftersom de eljes förlorade sitt inflytande i staternas råd.

Härmed vilja vi visserligen icke hafva ogillat de *motförslag*, som emot Moyniers förslag blifvit uppstälda inom Folkrättsinstitutet. Lieber föreslår, att domarena icke skola utses af regeringarne utan omedelbart bland enskilda, självständiga jurister, utan offentligt uppdrag för att utesluta all frestelse till partiskhet. Holtzendorff söker garantierna för konventionernas efterlefnad annorstädes än uti särskilda mellanfolkliga domstolar, nämligen uti en fördragsenlig öfverenskommelse mellan staterna att självmant, genom sina egna lagstiftningar, förbjuda och genom sina exekutiva myndigheter beifra och bestraffa öfverträdelserna; hvarförutom mellanfolkliga »undersökningskommissioner» borde åtfölja krigsmakten för att kunna intyga sakförhållandena och Röda korsets egen personal stå under mellanfolklig kontroll. Rolin-Jaequemyns slutligen anser tillräckligt att på neutralt område nedsätta en »mellanfolklig instruktionsko»mité», med uppdrag, ingalunda att döma, utan endast att upptaga klagomålen samt efter en utredning och bekräftelse af händelserna öfverlämna målet till den beträffande regeringen i och för rättelsens åläggande.[1]

Oss synas dessa motförslag icke väsentligen rubba grundprincipen i det ursprungliga förslaget, då från alla håll dock erkännes såväl oumbärligheten af mellanfolkliga, opartiska domares inskridande som utförbarheten af effektiv rättelse, och ju äfven det ursprungliga förslaget öfverlämnade den sista verkställighetsåtgärden åt de skyldigas egen regering. Frågan åter, huruvida domarena lämpligast böra utses af regeringarne och bland dessas i offentlig ämbetstjänst anstälda jurister eller bland jurister utan statstjänst, synes oss icke vara af väsentlig vikt; lika litet som frågan huruvida anmälan om brottet hos den regering, som skall bestraffa det,

[1] *Revue de droit international et de législation comparée*, Bruxelles, årg. 1872, s. 325—329.

sker ifrån en domstol uppå regelbunden rättegång eller ifrån en »undersökningskommission», hvars ledamöter väl dock, för att kunna fylla sin uppgift, icke borde sakna juridisk utbildning. I samtliga fallen medgifves nödvändigheten af mellanfolkliga myndigheter som emottaga, undersöka och *gifva följd åt* klagomålen, samt, i fall af intygad skuld, anmoda de skyldigas suverän att bestraffa dem, — något som ju förutsätter, att denne suveräns stat bindes af en lag, hvilken därom innehåller de erforderliga bestämmelserna.

Vid sitt möte i Cambridge år 1895 antog Folkrättsinstitutet den 22 augusti en resolution med uppmaning till staterna att i sina strafflagar intaga de fall, hvilka skulle anses för brott emot Genèvekonventionen; börande de krigförandes klagomål öfver brotten anmälas hos en neutral regering, hvilken skulle öfverlämna dem, i och för vidare undersökning, beifran och rättelse, till de brottsligas regering. Denna vore skyldig att däråt gifva följd, därvid hon vid undersökningen skulle kunna påräkna medverkan af Röda korsets mellanfolkliga komité.[1]

Under det därefter förflutna årtiondet mognade fordringarne ytterligare, i synnerhet i följd af de rika erfarenheter som vunnos under 1899—1902 och 1904—1905 års krig. Hvad man *nu* fordrar, det är ett världsfördrag, hvarigenom staterna på ett mera noggrant sätt och genom en precisering af bibestämmelserna binda sig vid fullt likformiga, identiska föreskrifter, dessutom intagna i deras inländska lagstiftningar, hvarigenom verkställighet och efterlefnad tillförsäkras de mellanfolkliga aftal, hvilka reglerat sjukvården under krig och plikterna mot de sårade, skeppsbrutna, sjuka och döda, deras anstalter, personal och materiel, i det att

[1] *Annuaire de l'Institut de droit international*, d. XIV, s. 17 o. följ., 170 o. följ.; d. XX, s. 361—363.

öfverträdelserna, bestyrkta genom *blandade undersökningskommissioner med ledamöter liktidigt ifrån båda de krigförande sidorna och ifrån neutrala stater*, dömas af en *mellanfolklig domstol*, och verkställigheten, om än öfverlämnad åt de brottsligas egen regering, underkastas mellanfolklig öfvervakning.

Farhågan att staterna skulle undandraga sig afslutandet — sannolikt redan i en tämligen närliggande framtid — af ett sådant fördrag, emedan de hittills undandragit sig det och emedan de skulle anse statssuveräniteten lida af de främmande rättsorganernas inblandning, torde vara öfverflödig. Ingen stats suveränitet lider af plikters åtagande och utförande, som alla iklädt sig i gemen, frivilligt och på förhand, emedan alla däraf draga nytta. Därmed förhåller sig icke annorlunda i detta fall än vid öfriga, redan så talrika fördragsenliga förpliktelser, genom hvilka den ena staten åt den andra, i dennas egenskap af representant för världssamhället, uppdrager en dom och på förhand förbinder sig att däråt gifva verkställighet.

Så långt de *mellanfolkliga* rättsmedlen. Men för att dessa måtte underlättas, i synnerhet för att icke onödigtvis gifva anledning till deras tillgripande, städse förenadt med svårigheter och föga främjeligt för det goda samförståndet emellan staterna, bör hvarje särskild stat låta grundligt *instruera* sin krigsmakt till lands och sjös uti konventionernas lydelse, vikt, betydelse och fordringar samt hos befäl och manskap inskärpa aktning såväl för de gentemot de medkontraherande staterna åtagna lagbuden som dessas föremål, krigets offer, samt medlen för deras hjälp och räddning. Det förblir en inländsk sak.

Ser man nu på det resultat, hvartill 1906 års Genèvekonvention, regleringens sista ord, hunnit i fråga om de åtgärder för konventionernas efterlefnad, som

vi här formulerat och som utan tvifvel i närvarande stund fordras af världen, så måste med blygsel erkännas, att det ingalunda är stort och att man kunde ha väntat mera. I sin art. 28 har konventionen visserligen förverkligat en liten del af fordringarne, så till vida som signatärmakterna förbundit sig att genom sina inländska lagstiftningar vidtaga erforderliga åtgärder för att i krigen rätta handlingar af *plundring och misshandel af de sårade och sjuka* äfvensom *missbruk af Röda korsets tecken.* Men intet rättelsemedel gifves emot de så ofta förekommande brotten af angrepp i krig på sjukvårdens personal och materiel äfvensom på tecknen. Och någon öfvervakning och undersökning af verkligt mellanfolklig karaktär med garantier för exekutionen har man ännu icke kunnat ena sig om. 1906 års reglering lämnar alla rättelser åt de skyldigas egna myndigheter i första och sista hand, utan möjlighet öppen till högre, internationell myndighets anlitande mot eventuelt partiska utslag i nationell instans.

Som första steg må ju, trots dessa brister, världen vara 1906 års verk tack skyldig. Men länge kan världen icke vänta på den tredje Genèvekonventionen, som det tillkommer att taga steget fullt ut. För öfrigt måste dessa slags konventioner, såväl som de i Haag fortgående, småningom öfvergå till karaktären af regelbundet löpande agstiftning för att kunna städse motsvara sin tids kraf.

Bihang

I

Genèvekonventionen af den 22 augusti 1864 angående lindring i krigets onödiga hårdheter och förbättring af sårade militärers öde i fält[1]

Art. 1. — Fältlasaretterna (*ambulances*) och militärhospitalerna erkännas för neutrala och såsom sådana skyddade och aktade af de krigförande, så länge i dem finnas sjuka eller sårade. Neutraliteten skulle upphöra, om dessa fältlasaretter eller hospitaler vaktades af en militärstyrka.

Art. 2. — Hospitalernas och fältlasaretternas personal, hvari inbegripas intendenturen, helsovården, förvaltningen, transporten af de sårade äfvensom fältpredikanterna, åtnjuter delaktighet af neutralitetens förmån, under det att han är i verksamhet och så länge sårade finnas att upptaga eller hjälpa.

Art. 3. — De i föregående artikel betecknade personer kunna, till och med efter besättning genom fienden, fortfara att bestrida sina sysslor i det hospital eller lasarett som de betjäna, eller ock aftåga för att förena sig med den kår de tillhöra. I det senare fallet skola dessa personer, när de upphöra med sina sysslor, öfverlämnas till de fientliga förposterna genom besättningsarméns försorg.

Art. 4. — Som militärhospitalernas materiel förblir underkastad krigets lagar, kunna personer anställda vid dessa hospitaler icke vid sitt aftåg medtaga andra föremål än sådana som äro deras enskilda egendom. Däremot bibehåller under enahanda omständigheter fältlasarettet sin materiel.

[1] Denna konventions upphäfvande, se ned. art. 31 i 1906 års konvention (Bihang IV).

Art. 5. — De af landets invånare, hvilka bringa de sårade hjälp, skola aktas och förbli fria. De krigförande makternas generaler hafva till uppgift att underrätta invånarne om hvad af deras människokärlek väntas, äfvensom om den neutralitet hvilken däraf följer. Hvarje sårad, som upptages och vårdas i en boning, skyddar denna. Och den invånare, som hos sig härbärgerat sårade, skall befrias ifrån inkvartering af trupper äfvensom en del af eljes ålagda krigskontributioner.

Art. 6. — Sårade eller sjuka militärer skola upptagas och vårdas, hvad nationalitet de än må tillhöra. Öfverbefälhafvarne äro befogade att omedelbart till de fientliga förposterna öfverlämna de militärer, hvilka under striden blifvit sårade, när omständigheterna det medgifva och med båda sidornas samtycke. De, hvilka efter sitt tillfrisknande befinnas otjänstbara, hemsändas till sitt land. De öfriga kunna likaledes hemsändas, under vilkor att icke återtaga vapnen så länge kriget varar. Utrymningarne skola, såväl som den personal hvilken leder dem, skyddas af en oinskränkt neutralitet.

Art. 7. — En och samma utmärkande fana antages för hospitalerna, fältlasaretterna och utrymningarne. I alla händelser bör hon vara åtföljd af nationalflaggan. Likaledes skall en armholk (*brassard*) antagas för den neutraliserade personalen; men utdelningen däraf skall förbehållas militärmyndigheten. Fanan och armholken skola föra ett rödt kors i hvitt fält.

Art. 8. — Bibestämmelserna i och för denna konventions verkställighet skola regleras genom de krigförande arméernas öfverbefälhafvare, i enlighet med deras beträffande regeringars instruktioner och i öfverensstämmelse med de i denna konvention uttalade allmänna grundsatser.

Art. 9. — De höga kontraherande makterna öfverenskomma att meddela denna konvention till de regeringar hvilka icke kunnat sända ombud till den mellanfolkliga konferensen i Genève, jämte inbjudning att till henne ansluta sig, etc.

— — — — — — — — — — — — — — — —

II

Tilläggsartiklar till 1864 års Genèvekonvention undertecknade i Genève den 20 oktober 1868 [1]

Nordtysklands etc. etc. regeringar, önskande att till sjökriget utsträcka fördelarne af den uti Genève den 22 augusti 1864 slutna konvention för förbättring af sårade militärers öde i fält samt att närmare precisera några af nämda konventions bestämmelser. hafva till sina kommissarier förordnat: etc., etc.; hvilka, därtill vederbörligen bemyndigade, under förbehåll af deras regeringars bifall öfverenskommit om följande bestämmelser:

Art. 1. — Den uti art. 2. af konventionen betecknade personal skall, efter besättningen genom fienden, fortfara att i mån af behof vårda de sjuka och sårade af det fältlasarett eller hospital, som han betjänar. När han anhåller om aftåg, skall befälhafvaren öfver besättningstrupperna bestämma aftågets ögonblick, som han dock icke får uppskjuta mer än för en kort tid (och) i fall af militärisk nödvändighet.

Art. 2. — Åtgärder skola af de krigförande makterna vidtagas för att tillförsäkra den neutraliserade personal, hvilken fallit i den fientliga arméns händer, oinskränkt åtnjutande af sin behandling.

Art. 3. — Under de af konventionens art. 1 och 4 föresedda vilkor skall benämningen fältlasarett (*ambulance*) ega tillämpning på de fälthospitaler och öfriga tillfälliga anstalter, som åtfölja trupperna på slagfälten för att där emottaga sjuka och sårade.

Art. 4. — I enlighet med andan i konventionens art. 5 äfvensom de i 1864 års protokoll nämda förbehåll förklaras, att vid fördelningen af de bördor, hvilka hafva afseende på truppers inkvartering och på krigskontributionerna, hänsyn endast tages till måttet af det människoälskande nit, som utvecklas af invånarne.

Art. 5. — Medelst utsträckning af konventionens art. 6 bestämmes, att med undantag af officerare, hvilkas egande vore af vikt för vapenlyckan, äfvensom inom de af nämda artikels mom. 2 fastställda gränser, sårade, som fallit i fiendens händer, böra, äfven om de icke skulle befinnas oförmögna till tjänst, hemsändas till sitt land efter

[1] Erhöllo, ehuru antagna och gillade af Genèvekonventionens signatärmakter, aldrig regeringarnes ratifikation och följaktligen icke heller giltighet såsom bindande positiv folkrätt (jfr ofv. s. 16).

sitt tillfrisknande, eller dessförinnan om ske kan, under vilkor välförståendes att icke återtaga vapnen så länge kriget varar.

(*Artiklar rörande sjökriget:*)

Art. 6. — Båtar, som med egen fara och på eget bevåg under och efter striden upptaga skeppsbrutna eller sårade, eller efter att hafva upptagit dem föra dem ombord på ett neutralt eller gästfritt fartyg, skola intill sin uppgifts fullbordan åtnjuta all den neutralitet, hvars tillämpning stridens omständigheter och de kämpande fartygens belägenhet tillåta. Dessa omständigheters uppskattning öfverlåtes åt alla kämpandes mänsklighet. Sålunda upptagna och räddade skeppsbrutna och sårade kunna icke mera tjäna så länge kriget varar.

Art. 7. — Hvarje uppbringadt fartygs religiösa, medicinska och vården tillhörande personal förklaras för neutral. Vid fartygets lämnande eger han medföra honom enskildt tillhöriga kirurgiska instrumenter och andra föremål.

Art. 8. — Den i föregående artikel betecknade personal bör fortfara att förrätta sin verksamhet på det uppbringade fartyget och medverka vid de af segraren företagna utrymningarne af sårade, hvarefter han bör få fritt återvända till sitt land, i öfverensstämmelse med ofvanstående tilläggsart. 1 mom 2. Bestämmelserna i ofvanstående tilläggsart. 2 ega tillämplighet på denna personals behandling.

Art. 9. — Militärhospitalskeppen förbli underkastade krigets lagar hvad deras materiel beträffar. De tillfalla uppbringaren; men så länge kriget varar, eger denne icke afvända dem ifrån deras särskilda uppgift. [1]

Art. 10. — Hvarje handelsfartyg, af hvad nation det än må vara, som uteslutande går med sårade och sjuka, hvilkas förflyttning det ombesörjer, skyddas af neutraliteten; men en fientlig kryssares visitering, antecknad i dagboken, är tillräcklig för att förhindra de sårade och sjuka från att tjäna så länge kriget varar. Kryssaren är till och med befogad att ombord ställa en kommissarie för att åt-

[1] Härtill föreslog Frankrike följande tillägg: »Likväl skola far»tyg, till krig otjänliga, som regeringarne under fredstid officielt för»klarat vara bestämda till tjänst såsom flytande sjöhospitaler, under »kriget åtnjuta fullständig neutralitet med afseende på såväl materiel »som personal, såvida deras beväpning blifvit uteslutande lämpad för »deras särskilda bestämmelse.» Samtliga öfriga signatärmakter anslöto sig till detta förslag, hvars antagande genom dem samtliga Frankrike hade gjort till oeftergifligt vilkor för sin egen anslutning till artiklarne.

följa färden och sålunda öfvervaka företagets ärlighet. Skulle handelsfartyget dessutom föra en last, blefve det ändock skyddadt af neutraliteten, såvida samma last icke vore af beskaffenhet att af den krigförande konfiskeras.[1] De krigförande bibehålla rättigheten att förbjuda de neutraliserade skeppen all samfärdsel och bestämmelse, som de anse menliga för sina operationers hemlighållande. I trängande fall kunna enskilda konventioner slutas emellan öfverbefälhafvarne för att tillfälligtvis på ett särskildt sätt neutralisera de för de sjukas och sårades flyttning bestämda fartygen.

Art. 11. — Sjömän och inskeppade militärer, som äro sårade eller sjuka, skola, hvad nation de än må tillhöra, skyddas och vårdas af uppbringarne. Deras hemsändning lyder bestämmelserna i konventionens art. 6 äfvensom tilläggsart. 5.

Art. 12. — Den utmärkande fana, som förenas med nationalflaggan för att utvisa ett fartyg eller hvilken farkost som helst, som fordrar neutralitetens förmån i kraft af denna konventions grundsatser, är den hvita flaggan med rödt kors. De krigförande utöfva med afseende därpå den öfvervakning de pröfva nödig.[2] Militärhospitalskeppen skola utmärkas genom hvit målning utvärtes med grönt batteri.

Art. 13. — Hospitalfartyg, utrustade på bekostnad af de genom denna konventions signatärregeringar erkända hjälpföreningar, och försedda med kommission som utfärdats af den suverän hvilken uttryckligen bemyndigat deras beväpning, äfvensom med ett intyg af vederbörande hamnmyndighet att de blifvit underkastade granskning af henne under sin beväpning och vid sin slutliga afresa samt att de då voro uteslutande lämpade för sin uppgifts ändamål, skola jämte hela sin personal betraktas som neutrala. De skola af de krigförande aktas och skyddas. De skola gifva sig till känna genom att jämte sin nationalflagga hissa den hvita flaggan med rödt kors. Deras personals utmärkande tecken under tjänsteutöfningen skall bestå i en armholk (*brassard*) med samma färger; och deras utvärtes målning skall vara hvit med rödt batteri. Dessa fartyg skola

[1] Med denna konfiskering menades, enligt engelska och franska kabinettens meningsbyte däröfver, både sådan som kunde drabba lasten för hennes *nationalitet* (fientlig last under fientlig flagga) och för hennes *egenskap* (krigskontraband). Öfriga stater anslöto sig till denna uppfattning.

[2] Det var denna »öfvervakning», som Ryssland, genom not af den 21 april 1870, förklarade sig vilja hafva ersatt med ett »föregående bemyndigande» genom de krigförande, — ett förslag som uppehöll och omintetgjorde tilläggsartiklarnes antagande (jfr ofv. s. 16 n. [1]).

bringa de krigförandes sårade och skeppsbrutna hjälp och bistånd utan afseende på nationalitet. De böra på intet vis besvära de stridandes rörelser. Under och efter striden handla de på eget bevåg och med egen fara. De krigförande ega öfver dem öfvervaknings- och visiteringsrätt. De kunna afvisa deras medverkan, ålägga dem att aflägsna sig, samt kvarhålla dem såvida omständigheternas allvar så skulle kräfva. De genom dessa fartyg upptagna sårade och skeppsbrutna kunna af ingendera kämpande parten återfordras, och dem ålägges att icke tjäna så länge kriget varar.

Art. 14. — I sjökrigen skall hvarje stark misstanke, att någondera krigförande parten begagnar sig af neutralitetens förmån i annat intresse än de sårades och sjukas, tillåta den krigförande motparten att, intill dess motsatsen blifvit bevisad, med afseende på honom inställa konventionens tillämpning. Blir misstanken visshet, kan konventionen till och med gentemot honom uppsägas för krigets hela längd.

— — — — — — — — — — — — — — —

III

Haagkonventionen af den 29 juli 1899 angående de uti Genèvekonventionen innehållna grundsatsers tillämpning på sjökriget

Art. 1. — Militärhospitalskepp (*bâtiments-hôpitaux militaires*), d. v. s. skepp, som blifvit genom *staterna* bygda och inredda särskildt och uteslutande i syfte att bringa hjälp åt de sårade, de sjuka och de skeppsbrutna, och hvilkas namn blifvit vid fientligheternas öppnande eller under deras lopp, i alla händelser före hvarje användande, meddelade de krigförande makterna, aktas och kunna icke uppbringas under det fientligheterna vara. Dessa skepp behandlas icke heller som krigsskepp i fråga om vistelse i neutral hamn.

Art. 2. — Hospitalfartyg (*bâtiments hospitaliers*), helt eller delvis utrustade på bekostnad af *enskilda* eller af officielt erkända hjälpföreningar, äro likaledes aktade och fritagna från uppbringning, om den *krigförande* makt, hvaraf de bero, gifvit dem offentlig fullmakt och tillkän-

nagifvit deras namn för motparten vid fientligheternas öppnande eller under deras lopp, i alla händelser före hvarje användande. Dessa fartyg böra innehafva en af behörig myndighet utfärdad handling, som intygar att de blifvit underkastade hennes öfvervakning under deras utrustning och vid deras slutliga afresa.

Art. 3. — Hospitalfartyg (*bâtiments hospitaliers*), helt eller delvis utrustade på bekostnad af *enskilda* eller af officielt erkända föreningar i neutrala länder, aktas och fritagas ifrån uppbringning, om den *neutrala* makt, hvaraf de bero, gifvit dem offentlig fullmakt och tillkännagifvit deras namn för de krigförande makterna vid fientligheternas öppnande eller under deras lopp, i alla händelser före hvarje användande.

Art. 4. — De i art. 1, 2 och 3 nämda fartygen skola bringa de krigförandes sårade, sjuka och skeppsbrutna hjälp och bistånd utan skilnad på nationalitet. Regeringarne förbinda sig att icke använda dessa fartyg för något krigsändamål. Dessa fartyg få på intet vis besvära de stridandes rörelser. Före och efter striden handla de på eget bevåg och med egen fara. De krigförande ega öfver dem öfvervaknings- och visiteringsrätt; de kunna afvisa deras medverkan, befalla dem att aflägsna sig, åläggа dem en bestämd kosa och ställa ombord en kommissarie, till och med kvarhålla dem såvida omständigheternas allvar det kräfver. De krigförande skola, så vidt möjligt är, i hospitalfartygens dagbok anteckna de befallningar de gifva dem.

Art. 5. — Militärhospitalskeppen skola utmärkas genom hvit målning utvärtes med en horisontal grön rand af ungefär halfannan meters bredd. De i art. 2 och 3 nämda fartygen skola utmärkas genom hvit målning utvärtes med en horisontal röd rand af ungefär halfannan meters bredd. Nu nämda fartygs båtar, äfvensom de mindre farkoster hvilka till hospitaltjänsten kunna vara bestämda, utmärkas genom liknande målningar. Samtliga hospitalfartyg skola gifva sig till känna genom att jämte nationalflaggan hissa den genom Genèvekonventionen föreskrifna hvita flaggan med rödt kors.

Art. 6. — Neutrala handelsfartyg, jakter eller båtar, som föra eller upptaga de krigförandes sårade, sjuka eller skeppsbrutna, kunna icke uppbringas för denna

transports skull, men de förblifva utsatta för uppbringning i följd af de neutralitetsbrott de kunna hafva begått.

Art. 7. — Hvarje uppbringadt fartygs religiösa, medicinska och till sjukvården hörande personal är okränkbar och kan icke göras till krigsfånge. Vid fartygets lämnande medtager han de föremål och kirurgiska instrumenter, som äro hans enskilda egendom. Denna personal skall fortfara att förrätta sina sysslor så länge det är nödvändigt, och sedan kan han draga sig tillbaka när öfverbefälhafvaren anser det möjligt. De krigförande böra tillförsäkra denna personal, om han faller i deras händer, oinskränkt åtnjutande af sin behandling.

Art. 8. — Sjömän och militärer, som inskeppats sårade eller sjuka, skola utan afseende på nationalitet skyddas och vårdas af uppbringarne.

Art. 9. — Den ene krigförandes skeppsbrutna, sårade eller sjuka, som falla i den andres våld, äro krigsfångar. Det tillkommer denne senare krigförande att efter omständigheterna bestämma, huruvida han vill behålla dem, låta föra dem till någon af hans egna hamnar, eller till en neutral hamn, eller till och med till en fientlig. I detta sista fall kunna fångarne, sålunda återgifna till sitt land, icke tjäna så länge kriget varar.

[Art. 10. — Skeppsbrutna, sårade eller sjuka, som med ortmyndighetens tillstånd landsättas i en neutral hamn, böra, med mindre motsatsen aftalas emellan den neutrala staten och båda de krigförande staterna, kvarhållas af den neutrala staten, så att de icke mera kunna deltaga i krigets operationer. Härbärgerings- och interneringskostnaderna skola bäras af den stat, som de skeppsbrutna, sårade eller sjuka tillhöra.][1]

Art. 10 [*11*]. — De i ofvanstående artiklar innehållna regler äro bindande endast för de kontraherande makterna, i fall af krig emellan två eller flera af dem. Nämda regler skulle upphöra att vara bindande, så snart i ett krig emellan kontraherande makter någon icke kontraherande makt anslöte sig till endera af de krigförande.

Art. 11 [*12*]. — Denna konvention skall ratificeras inom kortaste möjliga tidrum. Ratifikationerna skola

[1] Att denna artikel blifvit i följd af vissa tveksamma betänkligheter ur konventionen struken och alltså för närvarande icke gäller, men i allmänhet gillas och önskas tillbaka, så att hans återintagande torde kunna emotses, se ofv. s. 26 jämte n. 2.

deponeras i Haag. Öfver hvarje ratifikations deponerande skall protokoll upprättas, hvaraf vederbörligen intygad afskrift å diplomatisk väg öfverlämnas till samtliga de kontraherande makterna.

Art. 12 [*13*]. — Icke-signatärmakter, hvilka antagit Genèvekonventionen af den 22 augusti 1864, medgifvas ansluta sig till denna konvention. För sådant ändamål ega de meddela sin anslutning åt de kontraherande makterna medelst ett skriftligt tillkännagifvande, ställdt till nederländska regeringen och delgifvet samtliga kontraherande makter.

Art. 13 [*14*]. — Skulle någon af de höga kontraherande parterna uppsäga denna konvention, egde uppsägningen icke verkan förr än ett år efter skriftligt tillkännagifvande därom, ställdt till nederländska regeringen och delgifvet samtliga kontraherande makter. Uppsägningen eger verkan endast med afseende på den makt som gjort tillkännagifvandet.

— — — — — — — — — — — — — — — —

IV

Den reviderade Genèvekonventionen af den 6 juli 1906 angående vård af sårade och sjuka i fält

---

KAP. I

De sårade och de sjuka

Art. 1. — Militärer och andra vid arméerna officiellt anställda personer, som bli sårade eller sjuka, böra utan skilnad på nationalitet aktas och vårdas af den krigförande i hvars våld de råkat.

Likväl skall den krigförande, om han nödgas öfverlåta sjuka eller sårade till sin motståndare, jämte dem öfverlämna, för så vidt de militäriska omständigheterna det medgifva, en del af sin helsovårds personal och materiel för att fortfara med deras skötsel.

Art. 2. — Under förbehåll af den i kraft af föregående artikel dem tillkommande skötsel äro en arméns sårade eller sjuka, hvilka fallit i den andre krigförandes våld, krigsfångar, och folkrättens allmänna regler rörande fångarne äro på dem tillämpliga.

Emellertid står det de krigförande öppet att sins emellan med afseende på de sårade eller sjuka fångarne aftala sådana vilkor af undantag eller förmån som de pröfva lämpliga. Särskildt ega de rättighet att öfverenskomma:

att efter en strid ömsesidigt tillställa hvarandra de på slagfältet kvarblifna sårade;

att till deras land hemsända, efter att hafva satt dem i stånd att transporteras eller efter deras tillfrisknande, de sårade eller sjuka som de icke vilja behålla som fångar;

att tillställa en neutral stat, med dennes samtycke, sårade eller sjuka af motparten, med skyldighet för den neutrala staten att internera dem tills fientligheternas slut.

Art. 3. — Efter hvarje strid skall slagfältets innehafvare vidtaga åtgärder för att uppsöka de sårade och låta skydda såväl dem som de döda mot plundring och misshandel.

Han skall vaka däröfver, att de dödas begrafning eller förbränning föregås af en noggrann undersökning af deras lik.

Art. 4. — Hvarje krigförande skall så snart som möjligt till deras hemlands eller arméns myndigheter öfversända de på de döda anträffade, identiteten beträffande märken eller militärdokumenter, äfvensom namnförteckning öfver de af honom upptagna sårade eller sjuka.

De krigförande skola ömsesidigt hålla hvarandra i kännedom af interneringarne och förflyttningarne, äfvensom af de i deras våld befintliga sårades och sjukas inträde i hospitalerna och dödsfall. De skola tillvarataga alla föremål af personligt bruk, värdepapper, bref o. s. v., som påträffas på slagfälten eller efterlämnats af sårade eller döda hvilka aflidit i helsovårdens anläggningar och inrättningar, för att genom deras hemlands myndigheter låta dem komma de intresserade till handa.

Art. 5. — Militärmyndigheten kan vädja till invånarnes människoälskande nit för att under hennes öfver-

vakning upptaga och vårda arméernas sårade eller sjuka, under beviljande af särskildt skydd och vissa undantagsfriheter åt de personer hvilka gått denna vädjan till mötes.

KAP. II

Helsovårdens inrättningar och anläggningar

Art. 6. — De *rörliga helsovårdsinrättningarne* (*formations sanitaires mobiles*) — d. v. s. sådana som äro bestämda att åtfölja arméerna i fält — och de *fasta helsovårdsanläggningarne* (*établissements fixes du service de santé*) skola af de krigförande aktas och skyddas.

Art. 7. — Det hälsovårdens inrättningar och anläggningar tillkommande skyddet upphör, om det brukas till begående af gärningar som äro skadliga för fienden.

Art. 8. — Såsom egnade att betaga en helsovårdens inrättning eller anläggning det genom art. 6 tillförsäkrade skyddet skola icke anses:

1° Det förhållande, att en inrättnings eller anläggnings personal är beväpnad och gör bruk af sina vapen till eget värn eller till värn af sina sjuka och sårade;

2° Det förhållande, att i saknad af beväpnade sjukvaktare inrättningen eller anläggningen vaktas af fältvakt eller skiltvakter, försedda med regelbunden fullmakt;

3° Det förhållande, att uti inrättningen eller anläggningen påträffas vapen eller patroner, som fråntagits de sårade och ännu icke blifvit aflämnade till behörigt ställe.

KAP. III

Personalen

Art. 9. — Personal, uteslutande anställd i och för de sårades och sjukas upptagande, förande och behandling, äfvensom för helsovårdsinrättningarnes och helsovårdsanläggningarnes förvaltning, samt de vid arméerna anställda predikanterna, skola under alla omständigheter ak-

tas och skyddas. Om de falla i fiendens händer, få de icke behandlas som krigsfångar.

Dessa stadganden äro tillämpliga på vaktpersonalen vid helsovårdens inrättningar och anläggningar i det uti art. 8 mom. 2° nämda fall.

Art. 10. — Med den i föregående artikel åsyftade personal likställes vederbörligen erkända och af deras regering bemyndigade, frivilliga hjälpföreningars personal, som användes i arméernas helsovårdsinrättningar och helsovårdsanläggningar, under förbehåll att nämda personal underkastas de militäriska lagarne och reglementena.

Hvarje stat bör meddela den andre, vare sig redan under fredstid eller vid fientligheternas öppnande eller under deras lopp, i alla händelser före hvarje verkligt användande, namnen på de föreningar, som han bemyndigat att under hans ansvar lämna sin medverkan vid hans arméers officiella helsovårdstjänst.

Art. 11. — Ett neutralt lands erkända förening kan endast med sin egen regerings föregående bifall och den krigförandes eget bemyndigande lämna denne medverkan af sina till helsovården hörande personer och inrättningar.

Den krigförande, hvilken antagit medverkan, är pliktig att, före hvarje användande, därom göra tillkännagifvande hos sin fiende.

Art. 12. — De uti art. 9, 10 och 11 betecknade personer skola, efter att hafva fallit i fiendens händer, under hans ledning fortfara att ombesörja sina sysslor.

När deras medverkan icke längre är oundgänglig, skola de återsändas till sin armé eller sitt hemland inom det tidrum och på de vägar, som med de militäriska fordringarne äro förenliga.

De medtaga då de lösören, instrumenter, vapen och hästar, som äro deras enskilda tillhörighet.

Art. 13. — Fienden skall tillförsäkra den uti art. 9 åsyftade personal, så länge denne befinner sig i hans våld, enahanda förmåner och sold som åt personal af motsvarande grad uti hans egen armé.

KAP. IV

Materielen

Art. 14. — De rörliga helsovårdsinrättningarne skola, om de falla i fiendens våld, behålla sin materiel, spannen inbegripna, hvilka transportmedlen och den förande personalen än må vara.

Likväl är behörig militärmyndighet befogad att däraf betjäna sig för skötseln af de sårade och sjuka. Materielens återställande skall ega rum under de för helsovårdspersonalen stadgade vilkor och, så vidt möjligt, liktidigt.

Art. 15. — De fasta anläggningarnes byggnader och materiel förblifva underkastade krigets lagar, men kunna icke afvändas ifrån sitt användande så länge de behöfvas för de sårade och de sjuka.

Likväl skola operationstruppernas befälhafvare kunna förfoga däröfver i fall af viktig militärisk nödvändighet och under betryggande på förhand af där befintliga sårades och sjukas öde.

Art. 16. — Hjälpföreningars materiel, åt hvilka konventionens förmån blifvit medgifven i öfverensstämmelse med de af henne fastställda vilkor, betraktas som enskild egendom och såsom sådan under alla omständigheter aktad, med förbehåll dock af den åt de krigförande i kraft af krigets lagar och bruk tillerkända rekvisitionsrätt.

KAP. V

Utrymningstågen

Art. 17. — Utrymningstågen skola behandlas som de rörliga helsovårdsinrättningarne, under förbehåll af följande särskilda bestämmelser:

1° Den krigförande som uppsnappar ett tåg, kan, om militärisk nödvändighet så fordrar, förflytta det, därvid öfvertagande de sjuka och sårade som det hyser.

2° I dylikt fall skall den i art. 12 stadgade plikten att återsända helsovårdspersonalen utsträckas till hela den militärpersonal som förestår tågets förande och be-

vakning och för sådant ändamål blifvit försedd med regelbunden fullmakt.

Den i art. 14 stadgade skyldigheten att återställa helsovårdsmaterielen skall ega tillämplighet på de järnvägståg och till den inre skeppsfarten hörande båtar, hvilka blifvit enkom organiserade för utrymningarne, äfvensom på de till helsovården hörande vagnarnes, tågens och båtarnes inredningsmateriel.

Militärvagnar, som icke tillhöra helsovården, kunna jämte sina spann tagas som byte.

Till rekvisitionen hörande civilpersonal och olika slags transportmedel, järnvägsmateriel och utrymningsbåtar inbegripna, äro underkastade folkrättens allmänna regler.

KAP. VI

Det utmärkande tecknet

Art. 18. — Till hyllning åt Sweits bibehålles det heraldiska tecknet af rödt kors i hvitt fält — bildadt medelst omvändning af förbundsfärgerna — som sinnebild och utmärkande tecken för arméernas helsovårdstjänst.

Art. 19. — Denna sinnebild förekommer, med behörig militärmyndighets tillstånd, på fanorna och armholkarne äfvensom på all till helsovården hörande materiel.

Art. 20. — Den i kraft af art. 9 mom. 2 samt art. 10 och 11 skyddade personalen bär på vänstra armen en holk med rödt kors i hvitt fält, lämnad och stämplad af behörig militärmyndighet och åtföljd af identitetsbevis för de vid arméernas helsovårdstjänst anställda personer hvilka sakna militäruniform.

Art. 21. — Den utmärkande fanan kan endast planteras öfver de helsovårdens inrättningar och anläggningar hvilkas aktande hon påbjuder och med militärmyndighetens samtycke. Hon skall åtföljas af den krigförandes nationalfana, under hvilken inrättningen eller anläggningen lyder.

Likväl få icke de i fiendens händer råkade helsovårdsinrättningarne, så länge de befinna sig i denna belägenhet, plantera någon annan fana än Röda korsets.

Art. 22. — Neutrala länders helsovårdsinrättningar, hvilka bemyndigats lämna sina tjänster under de i art. 11 stadgade vilkor, böra jämte konventionens fana plantera den krigförandes nationalfana, under hvilken de lyda.

Stadgandet i föregående artikels mom. 2 är på dem tillämpligt.

Art. 23. — Det röda korsets bild på hvit botten äfvensom orden *Röda korset* eller *Genèvekorset* kunna, vare sig i fred eller krig, endast användas för att skydda eller beteckna de af konventionen skyddade, till helsovården hörande inrättningar och anläggningar, personal och materiel.

KAP. VII

Konventionens tillämpning och verkställighet

Art. 24. — Denna konventions bestämmelser äro endast bindande för de kontraherande makterna, i händelse af krig emellan tvenne eller flera bland dem. Dessa bestämmelser skulle upphöra att vara bindande, så snart endera af de krigförande makterna icke undertecknat konventionen.

Art. 25. — De krigförande arméernas öfverbefälhafvare skola ombesörja bibestämmelserna till föregående artiklars verkställighet enligt deras beträffande regeringars instruktioner och i öfverensstämmelse med denna konventions allmänna grundsatser.

Art. 26. — De undertecknande regeringarne skola vidtaga erforderliga åtgärder för att undervisa sina trupper, i synnerhet den skyddade personalen, i denna konventions bestämmelser, och för att meddela dessa till befolkningarnes kännedom

KAP. VIII

Rättelsemedel emot missbruk och öfverträdelser

Art. 27. — De undertecknande regeringar, hvilkas lagstiftning icke redan är till fyllest, förplikta sig att vidtaga eller föreslå sina lagstiftande myndigheter nödiga

åtgärder för att städse hindra användandet — vare sig genom enskilda eller genom andra föreningar än sådana som enligt denna konvention äro berättigade — af »Röda »korsets» eller »Genèvekorsets» bild eller benämning, särskildt i handelsyfte, genom fabriks- eller handelsmärken.

Förbudet emot bruk af ifrågavarande bild eller benämning inträder i verkan ifrån och med den tidpunkt hvarje lagstiftning bestämmer, senast fem år efter denna konventions försättande i kraft. Efter detta försättande i kraft blir det icke längre tillåtet att antaga ett fabriks- eller handelsmärke i strid emot förbudet.

Art. 28. — De undertecknande regeringarne förplikta sig likaledes att vidtaga eller föreslå sina lagstiftande myndigheter, i fall af deras militärstrafflagars otillräcklighet, nödiga åtgärder för att under krigstid tillrättavisa personliga gärningar af plundring och misshandel å arméernas sårade och sjuka, äfvensom för att bestraffa, såsom tillvällande af militäriska utmärkelsetecken, missbruk af Röda korsets fana och armholk genom militärer eller enskilda, som icke skyddas af denna konvention.

De skola genom sweitsiska förbundsrådets mellanhand meddela hvarandra bestämmelserna rörande dessa rättelsemedel, senast inom fem år efter denna konventions ratificering.

Allmänna bestämmelser

Art. 29. — Denna konvention skall så snart som möjligt ratificeras.

Ratifikationerna skola deponeras i Bern.

Öfver hvarje ratifikations deponering skall upprättas ett protokoll, hvaraf en bestyrkt afskrift skall å diplomatisk väg tillställas samtliga kontraherande makter.

Art. 30. — Denna konvention skall inträda i kraft för hvarje makt sex månader efter datum för hennes ratifikations deponerande.

Art. 31. — Denna konvention, behörigt ratificerad, skall ersätta konventionen af den 22 augusti 1864 i förhållanden emellan de kontraherande staterna.

Konventionen af 1864 förblir gällande i förhållanden emellan de parter som undertecknat henne och icke äfven ratificera denna konvention.

Art. 32. — Denna konvention kan intill den 31 instundande december undertecknas af de makter som voro representerade vid den i Genève den 11 juni 1906 öppnade konferens, äfvensom af de vid denna konferens icke representerade makter hvilka undertecknat 1864 års konvention.

Dem bland dessa makter, som den 31 december 1906 icke undertecknat denna konvention, står det öppet att därtill ansluta sig efteråt. De hafva att gifva sin anslutning till känna medelst en skriftlig förklaring, ställd till sweitsiska förbundsrådet och af detta meddeladt till samtliga kontraherande makter.

Öfriga makter kunna begära att ansluta sig på samma sätt; men deras begäran eger verkan endast om, inom ett år efter förklaringen till förbundsrådet, detta icke emottagit meddelande att någon af de kontraherande makterna motsatt sig.

Art. 33. — Hvar och en af de kontraherande parterna eger rätt att uppsäga denna konvention. Sådan uppsägning medför icke verkan förr än ett år efter skriftlig förklaring, gjord till sweitsiska förbundsrådet. Detta skall genast meddela förklaringen till samtliga öfriga kontraherande parter.

Uppsägningen gäller endast med afseende på den makt som gifvit henne till känna.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

HARVARD LAW LIBRARY

FROM THE LIBRARY
OF
RAMON DE DALMAU Y DE OLIVART
MARQUÉS DE OLIVART

RECEIVED DECEMBER 31, 1911